

Katsaus

kevät 1957

Reijo Wilenius:	Ihmisoikeudet nykyisessä maailmassa
P. Nyholm:	Yhtyykö Eurooppa!
Penkki Karhunmaa:	Runous elämänruokana
Henri Broms:	Idässä sarastaa
	Pari näytettä Iqbalin runoudesta
Klaus Vala:	Atomifyysikkojen kohtalo
Kalervo Siikala:	Mihin menet, Suomen maaseutu!
Heikki Kääriäinen:	Pirstoutunut yhteiskunta
	ja ylioppilaspolitiikka
Mihin Katsaus pyrkii!	

KULTTUURI-POLITIikka-TALOUS

Katsaus

Toimittajat: Reijo Wilenius (päätoimittaja), Raimo Antikainen

Taitto: Juhani Suna

Toimitus ja tilaukset: Helsinki, Fredrikinkatu 36 B 33, puhelin 624978
postisiirtotili 94711

Vuositilaus 350 mk. Irtonumero 90 mk.

Ilmestyy neljästi vuodessa

K U L T T U U R I   P O L I T I I K K A   T A L O U S

IHMISOIKEUDET NYKYISESSÄ MAAILMASSA

Reijo Wilenius

Viime syksyn tapahtumat niin Unkarissa kuin Suezilla — ja ennen kaikkea kolmannen maailmansodan uhka — herättävät kysymyksen, joka mahdollisimman yleisessä muodossa kuuluu: Mikä on ihmisen asema tämän hetken maailmassa? Onko mitään varmoja takeita siitä, että ihmisen arvoinen elämä maan päällä saa jatkua? *Missä määrin ihmisen välttämättömät aineelliset ja ei-aineelliset elinehdot ovat eri maissa toteutuneet?*

Näitä kysymyksiä käsittelee poikkeuksellisen laajakatseisesti sveitsiläinen kirjailija ja filosofi *Albert Steffen* eräässä äskettäin ilmestyneessä kirjasessaan, joka osaltaan antoi virikkeen käsillä olevaan tarkasteluun (*Albert Steffen: Brennende Probleme, Dornach/Sveitsi 1956*). Steffen ottaa lähtökohdakseen sveitsiläisen oikeusoppineen *Max Huberin* erään puheen samoista kysymyksistä. Näyttää siltä kuin sveitsiläisillä olisi alpeiltaan laajat näkymät tämän hetken maailmaan ja sen ongelmiin.

Katset ja toiveet ovat tätä nykyä — kaikista pettymyksistä huolimatta — suuntautuneet *Yhdistyneisiin Kansakuntiin*. Onko tähän maailmanjärjestyöön kohdistuva toivo hiekalle rakennettu?

YK:n peruskirjassa, joka hyväksyttiin San Franciscossa 26 päivänä kesäkuuta 1945, luvataan kehittää ja edistää »ihmisoikeuksien ja perusvapauksien» kunnioittamista, oikeuksien, jotka erotuksetta kuuluvat

kaikille maailman asukkaille. On syytä yhä uudelleen palauttaa mieleen peruskirjan ensimmäiset sanat, jotka ilmaisevat vilpittömän tahdon luoda kansoille ja yksilöille parempi ja asuttavampi maailma:

»*Me Yhdistyneiden Kansakuntien kansat, vakaana tahtonamme*

»pelastaa tulevat sukupolvet sodan vitsaukselta, joka jo kahdesti nykypolven eläessä on tuottanut ihmiskunnalle sanomattomia kärsimyksiä,

»uudelleen vakuuttaa uskovamme ihmisen perusoikeuksiin, ihmisyyksilön arvoon ja merkitykseen ...

»edistää sosiaalista kehitystä ja parempien elämisen ehtojen aikaansaamista vapaammissa oloissa ...»

Täten on, toteaa Max Huber, ihmisoikeudet otettu kansainvälisen oikeuden piiriin. Niistä on tehty koko ihmiskunnan asia. Mutta mainittu peruskirja ei sisällä, hän huomauttaa edelleen, »mitään konkreettista näitten oikeuksien ja vapauksien määrittelyä». Tämä on sitäkin suurempi puute, kun eri kansat tulkitsevat ihmisoikeudet eri tavalla.

Yhdistyneiden Kansakuntien ensimmäinen tehtävä oli määritellä tarkemmin nämä »ihmisoikeudet ja perusvapaudet», joihin sen peruskirjassa yhä uudelleen viitataan. Helmikuussa 1946 asetettiin erityinen *Ihmisoikeuksien komissio*, jonka piti laatia kansainvälinen Ihmisoikeuksien julistus sekä ehdottaa menettelytapoja, joilla ihmisen asema käytännössä turvattaisiin. Kävi ilmi, että joukko valtioita ei tahtonut antaa ihmisoikeuksille mitään käytännöllisiä takeita, vaan halusi rajoittaa pelkästään moraaliseen julistukseen. Näin joutui tämä ihmiskunnan tulevaisuuden kannalta tärkeä toimikunta työssään vaikeaan umpikujaan. Peruskirjan hengen mukaista olisi ollut turvata yksilöitten asema tehokkaasti myös oman valtion taholta tapahtuvia vääryyksiä vastaan. Tällaista *käytännöllistä* turvaamista asetui vastustamaan joukko komissiossa edustettuja hallituksia, koska se olisi merkinnyt niiden vallan rajoittamista. *Hallitusten elinehdot asetettiin siten ihmisen elinehtojen yläpuolelle*. Eivät vain kommunistiset maat, vaan myös mm. Englanti ja U.S.A. äänestivät komissiossa sitä ehdotusta vastaan, että yksilöt ja ryhmät saisivat välittömästi valittaa perusoikeuksiensa loukkaamisesta jollekin YK:n elimelle.

Komissio työskenteli siten lähes kolme vuotta, ja tuloksena oli moraalinen julistus. Tulos oli toiselta puolen pettymys — toiselta puolen tulevaisuuden lupaus, mikäli julistus myöskin käytännössä toteutetaan. Kenenkään vastaan äänestämättä hyväksyi yleiskokous 10 päivänä joulukuuta 1948 tämän *Ihmisoikeuksien julistuksen*, jossa tarkemmin määritellään YK:n ohjelmaan otetut ihmisen perusvapaudet.

Mainituissa julistuksessa asetetaan ihmisen korkeimmaksi päämääräksi »sellainen maailma, jossa ihmiset voivat vapaasti puhua ja uskoa, vapaina pelosta ja puutteesta.» Ensiksikin on ihmisen *yksityiselämä* suojattava mahdollisilta hyökkäyksiltä: fyysinen loukkaamattomuus, vakaumuksen ja mielipiteen vapaus jne. Toiseksi pyritään turvaamaan *todellinen tasa-arvoisuus*: ehdottoman vapaat vaalit, riippumattomat tuomioistuimet jne. Kolmanneksi mainitaan julistuksessa lukuisia oikeuksia, jotka takaavat ihmisen *aineellisen hyvinvoinnin*. Henkilölle, jolta puuttuvat aineelliset elämänehdot, on turha mennä puhumaan henkilökohtaisesta vapaudesta. Kaikilla täytyy olla oikeus työhön, oikeudet sosiaaliseen turvallisuuteen, oikeus lepoon ja vapaa-aikaan.

Nyt kun on kulunut yli kahdeksan vuotta Ihmisoikeuksien julistuksesta ja lähes kaksitoista vuotta peruskirjan hyväksymisestä, on syytä kysyä: miltä näyttää todellisuus? Onko YK käytännössä pitänyt huolta siitä, ettei kuilua synny hyväksytyjen periaatteiden ja todellisten

olosuhteiden välille, että kaikkialla maailmassa, eikä vähiten YK:n jäsenvaltioiden alueella, ihmisen asema on tehokkaasti turvattu?

Vastauksen voimme lukea sanomalehdistä.

Jo puhtaasti aineellisessa mielessä tarjoaa maailma yhä surkeita näkymiä. Valtava osa ihmiskuntaa elää jatkuvassa aliravitsemustilassa. Aikana, jolloin suuri raha niin idässä kuin lännessä virtaa aseellisuuden sijoituksiin, on YK:n erikoisjärjestöjen taloudellinen ja teknillinen apu vain pisara meressä. Eikä tarvitse mennä omaa maatamme edemmäksi: maaseudun suhteellinen köyhtyminen, joka YK:n erään alajärjestön raportin mukaan on yleismaailmallinen ilmiö ja jota keino-tekoisesti yritetään estää, on meilläkin muodostamassa pahinta laatua olevan sosiaalisen ja taloudellisen pulman.

Ei ole kuitenkaan syytä maalata pirua seinälle. Huolimatta siitä suunnattomasta tuhlauksesta, mitä ase- ja varusteluteollisuus merkitsee, ovat ihmisen arvoisen elämän aineelliset edellytykset kuitenkin hiljalleen paranemassa. Vaikka »edistykseen kakku» pannaan meidänkin maassamme hetikohta sen tultua leivotuksi ankaralla kiistelyllä tasan, on edistystä kuitenkin tapahtumassa. Kovin kaukaiselta ei vaikuta se tulevaisuus, jolloin aineellinen puute ja hätä on karkoitettu ihmiskunnan tieltä. Ja ennen kaikkea: kansojen *taloudellisen yhteenkuuluvaisuuden aate*, johon peruskirjassa viitataan, on vähitellen selkene-mässä. 1800-luvun yhteiskunnan haavat, jotka löi piittaamattomuus työläisen ihmisarvosta, ovat paranemassa. Siinä suhteessa näyttää siis ihmisen tulevaisuus turvatulta ja YK:n työskentely hedelmälliseltä.

Ensimmäisellä sijalla Ihmisoikeuksien julistuksessa mainitaan kuitenkin joukko ei-aineellisia oikeuksia ja vapauksia: fyysinen ja henkinen vapaus, poliittinen tasa-arvoisuus. Miltä näyttää maailma niiden kohdalla? Onko julistus käytännössä toteutettu?

Kaikki tietävät — eivät vähiten syylliset itse — *mikä kuilu tässä vallitsee YK:n yksimielisesti hyväksymien periaatteiden ja sen jäsenvaltioiden harjoittaman käytännön välillä.* Yhdistyneitten Kansakuntien kaikkien jäsenvaltioiden hallitukset eivät ole vakavasti ja vilpittömästi asettuneet julistuksen taakse. Ihmisen alkeelliset elämänehdot eivät ole löytäneet sijaa arkipäivän maailmasta. Se sairauden oire, joka ilmeni, kun Ihmisoikeuksien komission kuudestatoista jäsenvaltiosta Jugoslavia, Ukraina, Englanti, Iran, Yhdysvallat, Egypti ja Kiina äänestivät yksilöiden ja yksityisten ryhmien valitusoikeutta vastaan, on pelottavalla tavalla kehittänyt eteenpäin. Onko niin, ettei edes 'Lännen demokratioilla' ole puhtaita käsiä, että niillekin on tällainen yksityisten oikeus kiusallinen asia? Mainittakoon, että valitusoikeuden puolesta äänestivät Australia, Tanska, Guatemala, Ranska, Intia, Libanon, Filippiinit ja Uruguay, valtiot, jotka siten tavallaan ilmaisivat, että niillä on puhtaat kädet.

Albert Steffen, joka mainitussa kirjasessaan ei syytä ketään, vaan ensi sijassa toteaa positiiviset oireet YK:n toiminnassa, sanoo kuitenkin Ihmisoikeuksien julistuksesta: »Se on tosin moraalinen ohjelma. Mutta niinkuin Schopenhauer sanoo: moraalisen saarnaaminen on helppoa, sen perustaminen vaikeata...» Ylevien periaatteiden saarnaaminen ei varmasti hyödytä ketään. Päinvastoin: ne herättävät väärää turvallisuuden tunnetta, kuten Unkarin kohdalla kävi ilmi. Siellä tapahtuneen kansannousun eräs virike oli toivo YK:n puuttumisesta asioitten kulkuun.

Max Huber huomauttaa lisäksi siitä, että tuosta verraten laajasta julistuksesta puuttuu kokonaan eräs nykyajan loukatuimpia ihmisoikeuksia: oikeus asua kotimaassaan. Kun ihminen joutuu lähtemään kotimaastaan siitä syystä, että olosuhteet siellä käyvät hänelle hänen

syyttään sietämättömiksi, tapahtuu jotakin syvästi ihmisarvon vastaista. On lisäksi mainittava väkivaltaiset väestönsiirrot, 20. vuosisadan erikoisuus, jossa useat valtiot ovat kunnostautuneet. Hallitukset laativat suunnitelmiaan siitä, mitä »rauhan asia» tai »kokonaisuuden etu» vaativat, ja kadottavat näissä pyrkimyksissään kokonaan näköpiiristään *ihmisyyksilön* onnen ja oikeudet. Eräs suomalainen kommunistinen pakinoitsija kirjoitti osuvasti Unkarin kapinan yhteydessä: »Mutta ihmiset eivät sovi kaavoihin ja pakkopaitaan... Vieläkin piirrellään paperille viivoja ja kaavoja ja sanotaan: tässä kaavassa on ihmisen hyvä olla. Mutta ihmisenpä ei olekaan. Hän nousee vastarintaan. Ja silloin ihmetellään: miksi hän teki niin, hänellähän oli niin hyvä olla?»

Pakinoitsija on tavoittanut erittäin merkittävän totuuden: ennen pitkää ihmiset, joitten elämänehtoja karkeasti laiminlyödään, nousevat kapinaan, sikäli kun heillä on vähänkin toivoa saavuttaa jälleen ihmisen arvoinen elämä. Kapinaan nousetaan... mutta millainen määrä inhimillistä kärsimystä olisikaan vältetty ennen kapinaa, sen aikana ja sen jälkeen, jos *piittaamattomuuteen syyllistyneet olisivat alun perin ottaneet toimintansa lähtökohdaksi ihmisyyksilön luovuttamattomat oikeudet*. Tässä mielessä on järkyttävää lukea, mitä eräs kansainvälisen oikeuden tuntija (prof. René Brunet), joka on tutkinut ihmisoikeuksien asian käsittelyä YK:ssa, lopputuloksenaan lausuu:

»Jos Yhdistyneet Kansakunnat eivät ole tähän mennessä kyenneet saamaan aikaan mitään tehokasta edistystä varmistaakseen ihmisen perusoikeuksien arvossa pitämisen, johtuu se siitä, että liian suuri määrä hallituksia ei ole antanut YK:n hyväksyä yksilöitten valitusoikeutta... On syytä pelätä, että hallitukset eivät myönny siihen ennenkuin niitten alaiset kansat ovat osanneet vakuuttaa ne tästä välttämättömyydestä...»

Kysymys ihmisen aseman turvaamisesta, joka YK:n peruskirjassa on otettu järjestön ohjelmaan, ei ole saanut tyydyttävää ratkaisua. Tämä on huomion arvoinen tosiasia, joka täytyisi tietää kaikissa maailman kolkissa, sillä se koskee jokaista ihmiskunnan jäsentä. Se on kenties nykyisen maailman polttavin käytännöllinen ongelma. Ja loppujen lopuksi vain riittävän valistunut kansojen yleinen mielipide voi ratkaisevasti vaikuttaa hallitusten toimintaan. Kaikissa maissa ovat hallitukset jossakin määrin riippuvaisia yleisestä mielipiteestä. Kannattaa siis kysyä ja pohtia: *mitä olisi tehtävissä ihmisoikeuksien turvaamiseksi tulevaisuuden maailmassa?*

Ensimmäinen tehtävä on nähdä kysymys ihmisen asemasta koko laajuudessaan. Sitten vasta voidaan etsiä ratkaisuja. Jos kysymys ihmis-oikeuksista, ihmisen välttämättömistä elinehdoista asetetaan liian ahtaasti, kuten sekä länsi että itä propagandassaan menettelevät, päädytään ilman muuta vastakkaisiin ratkaisuihin, nykyisen maailman umpikujaan.

Seuraavaksi tulemme tutkimaan reaalisia ulospääsyn teitä, jotka johtaisivat tästä umpikujasta eteenpäin.

Kirjoittaja suosittelee — paitsi edellä mainittua Albert Steffenin kirjasta — prof. Jan-Magnus Janssonin erinomaista artikkelia »Poliittiset aatesuuntaukset ja yksilön vapaus» (Suomal. Suomi 9, 1956).

· YHTYYKÖ EUROOPPA?

Liittovaltion muodostumisen mahdollisuuksista

P. Nyholm

Huomattavat valtiomiehet ovat Euroopassa viime aikoina lausuneet ennustuksia ja toivomuksia vanhan mantereen poliittisesta yhdistymisestä. Tällaiset lausunnot olisi vielä muutama vuosikymmen sitten leimattu utopistisiksi, vailla kaikkia toteuttamismahdollisuuksia oleviksi, niinkuin samanlaisiin suunnitelmiin viime vuosisatojen aikana on oikeutetusti suhtauduttu. Euroopan sisäiset poliittiset olosuhteet sekä voimasuhteet sen ja muiden maanosien välillä ovat kuitenkin sittemmin suuresti muuttuneet. Tuorein esimerkki Euroopan valtioiden yhteistoimintaa edistävien voimien vahvistumisesta ovat toteutumassa olevat suunnitelmat taloudellisen yhteistyön lisäämisestä ja yhteisen markkina-alueen perustamisesta.

Yhteismarkkinoina koskevat suunnitelmat merkitsevät toteutessaan taloudellisten rajojen romahtamista Euroopan keskusvaltojen väliltä. Mitkä ovat sitten mahdollisuudet *poliittisten* rajojen purkamiseen? Toiveet näyttävät ensi silmäykseltä varsin vähäisiltä. Koetetakoon ennen lopullista kannanottoa kuitenkin seuraavassa lähemmin tarkastella, mitä poliittinen yhdistyminen käytännössä merkitsisi. Valtio-opin puolueettomat tutkijat ovat viime aikoina kiinnittäneet huomiota asiaan jo ennen kuin käytännön politiikat ovat siihen joutuneet määrittelemään kantaansa, ja heidän tutkimustensa tuloksien yhdistelmästä syntyy seuraava poliittisesta asennoitumisesta vapaa kuva yhdistymistä edistävästä ja sitä jarruttavista tekijöistä.

Euroopan poliittiset järjestelmät ovat eri valtioissa yhdenmukaisia sikäli, että ne kaikki perustuvat useamman puolueen esiintymiselle. Puolueiden puitteissa vaikuttaa yleinen mielipiteenmuodostus demokratian periaattein mukaan asianomaisten maiden hallitsemiseen kansanedustustojen kautta. Kysymys on siitä, millainen olisi *saman demokraattisen periaattein mukaan organisoitu Euroopan valtioiden yhteinen edustusto*. Ajatus sen aikaansaamisesta äänestyksen kautta vaikuttaa ensi tuntumalta mielikuvitukselliselta, sillä niin erilaisilta ja hajanaisilta vaikuttavat puolueolot eri maissa. Ei näytä olevan mitään mahdollisuuksia yhtenäisen *»eurooppalaisen mielipiteen»* muodostumiselle eri valtioiden välillä.

Näennäisen hajanaisuuden muodostaman pinnan alla on kuitenkin todettavissa yhteisen poliittisen kehityksen jäljet. Voimakkaiden aatteiden ja yhteiskuntaolojen muutosten hyökyaallot ovat samanaikaisesti vyöryneet yli Euroopan, jättäen yhdenmukaiset poliittiset aatekerrokset kaikkiin maihin.

Monarkian joutuessa väistymään aktiivisesta vallankäytöstä Euroopassa 1800-luvun puolivälissä muodostui poliittiseksi asetelmaksi konservatiivien ja liberaalien vastakohtaisuus, joka perustui sosiaalista pohjaa, ideologiaa ja suhdetta kirkkoon koskeviin eroavaisuuksiin. Lyhyesti sanottuna seisoivat vastakkain maanomistukseen nojautuva, kirkon tukea nauttiva, asennoitumiseltaan vanhoillinen yhteiskuntaluokka ja teollisen vallankumouksen luoma teollisuusmiesten ja kauppiaiden liberaalinen oppositio. Toinen puolue muodostukseen jälkensä jättänyt poliittinen vyörymä synnytti viitisenkymmentä vuotta myöhemmin sosialistiset puolueet kaikkiin Euroopan maihin. Teollistaminen oli muo-

dostanut työntekijäin luokan, joka saavutti tällöin vaikutusvallan eri maiden politiikkaan. Kolmantena puolueyhdistelmiin vaikuttaneena aatesiirtymänä oli kommunismin esiinmarssi vuosina 1919—24 Neuvostotasavallan vallankumouksellisen esimerkin mukaan järjestäytyneiden kommunistipuolueiden muodossa. Neljäntenä poliittisena vyörymänä oli »fascismin» yleisnimellä esiin murtautunut, kansalliskiihkolle rakentunut ideologia maailmansotien välisenä aikana.

Näiden neljän poliittisen maanvyörymän jäljiltä on Euroopan valtioiden puolueuudostuksessa *sama peruskaava*. Poliittisen kielenkäytön mukaisesti oikealta vasemmalle siirryttäessä esiintyvät mainittuja vaiheita vastaavat puolueet: vanhimpana konservatiiviset, uusiin oloihin ideologiansa soveltaneet puolueet, sitten liberaaliset puolueet lähellä keskustaa, useinkin alkuperäisen nimensä kadottaneina »keskiluokan» puolueina, kolmanneksi sosialistiset tai sosialidemokraattiset puolueet, neljänneksi kommunistit ja lopuksi toisen maailmansodan pyörteissä takaiskun kokeneitten »fascististen» puolueiden rippeet, joiden sijoittaminen äärimmäisen oikealle tahi vasemmalle lienee makuasia. Yllämainitussa yksinkertaistetussa kaavassa huomiota vaille jätettyinä erikoisilmiöinä ovat poliittista keskustaa lähellä olevat kristillisdemokraattiset puolueet; Pohjoismaissa ja Balkanilla taas voimakkaat agraaripuolueet. Puolueyhymitysten yhtenäisyys eri maiden kesken on siis varsin suuri — suurempi kuin kirjavilta näyttävien pintailmiöiden perusteella olettaisi.

Tarkastelun kohteena oleva yhdenmukaisuus ei kuitenkaan rajoitu vain ideologiseen samankaltaisuuteen, joka on aatteiden yhtäaikaisen esiinmarssin seurausta. Yhdenmukaisuus ulottuu myös samantyyppisen ideologian elähdyttämien puolueiden *rakenteeseen*. Puolueiden rakenneanalyysin suorittaneet valtio-opin tutkijat ovat nimittäin todenneet huomattavia rakenteellisia yhtäläisyyksiä ideologialtaan samanaisten puolueiden välillä.

Konservatiivisten samoin kuin liberaalisten keskustapuolueiden rakenneperiaatteena on desentralisaatio. Rakennusaineiksina ovat tämän mukaisesti paikalliskomiteat, jotka toimivat suhteellisen itsenäisesti. Näiden puolueiden jäsenkunnassa on pääpaino yksilöllä eivätkä ne ole pyrkineet yleensä varsinaisen *puoluejäsenistön* suureen lisäämiseen. Puolueorganisaatio on siis suhteellisen löysä. Toisen ideologisen vyöryn synnyttämät sosialistipuolueet on sitä vastoin organisoitu massapuolueen periaatteen varaan ja puolueen johto on keskitetympi kuin oikeistopuolueissa. Jäsenmäärän lisäämiseen pyritään määrätietoisesti. Sitä vaatii sekä puolueen edustaman ideologian selvittäminen äänestäjäjoukoille että myös puolueen rahoitus, joka toisin kuin ensinmainituissa puolueissa perustuu laajojen joukkojen suorittamiin jäsenmaksuihin. Kolmannen ideologisen vyöryn kautta syntyneet kommunistipuolueet on organisoitu vuosina 1924—25 Neuvostoliiton kommunistipuolueen mallin mukaan. Riittääköön toteamus, että niiden rakenne eroaa suuresti muiden puolueiden rakenteesta, koska siinä on otettu huomioon mahdollisuus joustavasti siirtyä salaiseen toimintaan. Johdon keskityksen periaate on voimakkaasti toteutettu. Lopuksi mainittakoon, että nk. »fascistiset» puolueet omaksuivat oman erikoisen puoluerakenteen, johon kuului mm. aseistettu puoluemiliisi ja johtajaperiaatteen jyrkkä omaksuminen.

Yllä on siis tullut todetuksi ideologian ja puoluerakenteen välinen samankaltaisuus Euroopan maiden puolueoloissa. Poliittisten puolueiden perusainekset eivät näin ollen ilmaisekaan niin vahvasti kansallista erikoislaatua kuin miltä ensi kädessä saattaa näyttää. *Pohja on eurooppalainen*, Euroopan poliittisen kehityksen muovaama. Tässä yh-

P. Nyholm

teydessä on jo kuitenkin syytä todeta se väkivalta, mitä todellisuudella on ollut pakko tehdä yleispiirteiden selventämiseksi, sillä kansallisia eroavaisuuksia on luonnollisesti olemassa. Niinpä esim. Englannin konservatiivinen puolue vahvoine organisaationeensa eroa rakenteeltaan huomattavasti Ranskan useista heikosti organisoiduista oikeistopuolueista taikka Pohjolan porvarillisista puolueista. Sosialistipuolueet eroavat myös toisistaan siten, että toisten jäseniksi joudutaan automaattisesti ammattiliittojen jäsenyyden kautta, toisten jäsenyys on taas henkilökohtaisesta liittymisestä riippuvainen. Kristillisdemokraattisten puolueiden rakenne ei niinkään ole kaikissa suhteissa samanlainen muihin oikeistopuolueisiin verrattuna, joita agraaripuolueiden organisointi sen sijaan muistuttaa. Nämä rakenteelliset eroavaisuudet ja niiden lisäksi kansallisen politiikan harjoittamisessa syntyneet muunnokset aatteissa eivät kuitenkaan tee tyhjäksi edellä todettuja, perustavampaa laatua olevia yhtäläisyyksiä.

Koska tarkastelun kohteena ovat mahdollisuudet »eurooppalaisen mielipiteen» muodostumiselle, on mielenkiintoista todeta, että oireita siihen on jo pitemmän aikaa esiintynyt. Tällainen kansallisten rajojen ylitse ulottuva mielipiteen syntyminen edellyttää kansallista solidarietteettia voimakkaampaa aatesolidarisuutta. Kun esim. ranskalainen konservatiivi tietyn ratkaisun edessä, joka koskee useampia valtioita, tuntee läheisempää yhteisymmärrystä saksalaisen konservatiivin kanssa kuin muiden oman maansa puolueiden edustajien suhteen, on kysymyksessä kansainvälisen mielipiteenmuodostuksen alkio, tosin vielä varsin heikko.

Tällaista samaa aatesuuntaa edustavien puolueiden välistä yhteistoimintaa on Euroopassa ollut havaittavissa kaikissa puoluekerrostumuissa. Siinä on esiintynyt, tosin kovin heikkona ja tilapäisenä, oikeistopuolueiden välillä eri maiden kesken. Lähempänä poliittista keskustaa toimivat liberalistiset puolueet ovat perustaneet oman instituutinsa Eurooppaan, jossa säännöllisissä kokouksissa pohditaan mm. keskiluokan olosuhteita eri maista saatujen selvitysten nojalla. Kansainvälisen puoluesolidarisuuden ilmauksista on ehkä tunnetuin »sosialistinen internationaali». Vähemmän tunnettuja ovat »vihreä internationaali», agraaripuolueiden yleiseurooppalainen yhdysside, ja »musta internationaali», kristillisdemokraattisten puolueiden eurooppalainen järjestö. Kommunistit ovat varmaan parhaiten tunnettuja kansainvälisistä yhdysiteistään, jotka eivät ole rajoittuneet pelkästään Eurooppaan, vaan ulottuvat kaikkialle maailmaan. Omalaatuisena ilmiönä mainittakoon vielä nk. »fascistien» pyrkimykset järjestäytyä viime vuosina kansainväliselle pohjalle.

Kaikissa näissä samaa aatesuuntaa edustavien kosketuksissa Euroopan maissa on kysymys *solidarisuuden tunteesta eurooppalaisella pohjalla*. Tällainen yli rajojen ulottuva yhteisymmärrys samaa poliittista perussuuntaa edustavien poliitikkojen ja heidän kannattajainsa kesken voi luonnollisesti saada käytännöllistä merkitystä vain niiden pulmien ratkaisussa, jotka ovat luonteeltaan yleiseurooppalaisia. Puhtaasti maiden sisäisten kysymysten suhteen sillä ei ole merkitystä. Vasta silloin, kun ratkaisua vaativa kysymys on kaikkia Euroopan maita koskeva ja kun eri maiden konservatiivit, liberaalit, sosialistit jne. kaikki omassa piirissään päätyvät yhteisiin mielipiteisiin asiasta sen sijaan, että mielipiteen muodostuminen tapahtuisi kunkin maan osalta erikseen, on syntynyt »eurooppalaisia mielipiteitä».

Olisi kuitenkin sinisilmäistä heittäytyä optimismiin valtaan Euroopan liittovaltiota enteilevien oireiden suhteen, sillä tietyt olosuhteet muodostavat jatkuvasti tälle vuosisatoja vanhalle haaveelle mahtavan esteen.

Eräs mahtavimmista on kansallisen ideologian ensiarvoinen osa Euroopan poliittisessa menneisyydessä ja nykyisyydessä. On kuitenkin otettava huomioon, että kysymys ei voi olla kansallisen erikoislaadun kielämisestä, vaan sen rajoittamisesta »eurooppalaisessa politiikassa» sellaisiin ongelmiin, joista tehdyillä päätöksillä ei ole yleiseurooppalaista kantavuutta. Rajankäynti tässä suhteessa ei ole mahdollista, sillä raja on välttämättä oleva alati muuttuva. »Eurooppalaisiksi» yleisesti käsitettyjen ongelmien määrä, joka vielä joku vuosikymmen sitten oli aivan olematon, kasvaa jatkuvasti. Ja voi olla mahdollista, että näitä »eurooppalaisia» ongelmia, joita jo nyt esiintyy runsaasti sotilaallisissa ja taloudellisissa kysymyksissä, ei enää piankaan voida ratkaista tyydyttävästi korporatiivisten, sotilaallisten tai diplomaattisten elinten toimesta. Näiden kysymysten ratkaisuperustaksi ei silloin myöskään enää riitä nationalismi, vaan tilalle on astuva yllä hahmotellulla tavalla muodostuva yleiseurooppalainen mielipide. Tällainen mielipide syntyy silloin, kun eurooppalaisen edustuston puitteissa eurooppalaiset konservatiivit edustavat yhteistä mielipidettä asiasta ja kun vastaavasti on olemassa eurooppalaisten liberaalien, sosialistien, kommunistien ja »fascistien» mielipide. Toisin sanoen: kun on syntynyt eurooppalaisia puolueita.

Näin pitkälle viedyssä ajatuksen juoksussa on kysymys luonnollisesti toistaiseksi vain teoriasta. Tekisi mieli kuitenkin väittää, että kysymys ei enää ole utopiasta, vaan toteutumismahdollisuuksien rajoissa olevasta poliittisesta kehitysoireesta. Tällaisen tulkinnan puolesta puhuu mm. se seikka, että Euroopan kansalliskiihkoisimpien maiden, Ranskan ja Saksan johtavat valtiomiehet ovat sanoneet painavan sanansa Euroopan poliittisen yhteenliittymisen puolesta. Englannin johtomiehet taas osoittavat odottamatonta myötämielisyyttä näitä pyrkimyksiä kohtaan aikaisemman johdonmukaisesti vastustavan asenteen sijasta. Liekö niin, että Euroopan valtiomiehet ovat erikseen joutuneet siinä määrin ylivoimaisten tehtävien eteen, että he eivät enää pidä mahdollisena selviytyä niistä ilman yhteistoimintaa. Liekö niin, että Euroopan valtiot ovat *erikseen* toimiessaan vaarassa murskautua äärimmäisen idän ja äärimmäisen lännen myllynkivien väliin. Jos tämä vaara on realististen valtiomiesten silmissä saanut jo sellaiset mittasuhteet, että he ovat valmiit marssittamaan utopistien ajatukset politiikan arjen keskustelun piiriin, voi tulevien sukupolvien iskulause olla: »*Euroopan konservatiivit, liberaalit, agraarit, sosialistit, kommunistit ja »fascistit», liittykää yhteen!*»

Kirjoittaja viittaa Ranskan stipendiaikaiseen opettajaansa prof. Maurice Duverger'hen, jonka selvänäköiset huomiot Euroopan puolueoloista muodostavat artikkelin pohjan.

Pentti Karhunmaa

Runoudella on osansa meidän jokaisen elämässä. Ei vain kehtolauluna, murrosiän riimittelynä, varttuneen ihmisen hiukan epävarmana yhtymisenä virteen tai kansallislauluun tai liiankin vapautuneesti juomalauluun, vaan myös elämän muonimuotoisen todellisuuden kuvaajana:

- Siell' on hieno hietakehto
sinnepä lapseni saatan.
- Me oltiin jätkiä kumpikin
käsin känsäisin, housuin pihkaisin
läskiä, leipää purtu
eikä mitään surtu.

Runous on sanataiteista olennaisin, pelkistetyin ja syvällisin. Sen useimmiten suppean muodon meille välittämä kuva elämästä on hetkelisin, mutta myös voimakkain sanataiteen tuotteista. Lyriikka on olemukseltaan hetken taidetta, ei niinkuin usein runollisesti sanotaan kiihtävän hetken, vaan nimenomaan seisautuneen tapahtumisen. Parhaimmillaan sen lukijassa aikaansaama vaikutelma on niin voimakas, että se valtaa koko tajunnan. Tämä käy selvästi ilmi Suomen kauneimmaksi runoksi mainitusta Sydämeni laulusta. Mutta toisaalta nämä piirteet: suppeus, olennaiseen keskittyminen ovat vastuussa siitä, että runoutta pidetään »vaikeana» ja että sitä niin vähän harrastetaan. Runouden lukijoiden määrä Suomessa täytynee laskea promilleissä. Tämä on kielitämättä paradoksaalista. Taide, joka kuvaa suhtautumistamme ympäristöömme ja elämään nasevimmin, suurimmalla mahdollisella intensiteetillä, on vailla yleisöä.

Oli haamuja, jotka palasivat maan päälle kuunnellakseen hänen
luentaansa
kun hän istui siinä lukien ääneen suurista sinisistä tauluista.
He olivat tähtien erämaassa harhailleita, jotka olivat odottaneet enemmän.
Oli niitä, jotka palasivat kuunnellakseen hänen luentaansa elämän
runosta,
pannuista lieden yläpuolella, pöydällä olevista kulhoista, tulppaaneista
niiden keskellä.
He olivat niitä, jotka itkien, paljasjalkaisina olisivat astuneet
todellisuuteen,
Jotka olisivat itkeneet ja olleet onnellisia kylmässä väristessään
ja vaatineet saada kokea sen uudestaan, olisivat hyväillen kuljettaneet
sormensa lehtien yli
ohdakkeen väkäsiä vastaan, olisivat tarttuneet siihen, mikä on rumaa
Ja nauraneet, kun hän istui siinä lukien purppuraisista tauluista
olevan ääriiviivat, sen ilmentymismuodot, sen lain tavut:
Poesis — poesis — kirjainten todellisuus, profeetalliset säkeet,
Jotka noissa korvissa, noissa ohuissa kuluneissa sydämissä
saivat asioiden värin, muodon sekä koon juuri sellaisina kuin ne ovat
ja puhuivat heille siitä tunteesta, jota he olivat aina olleet vailla.

Stevensin aihe siteeratussa runossa on runous itse, hänen vastauksensa kysymykseen mitä runous on, mitä se ihmiselle antaa. Tällaisesta

aiheesta olisi turha odottaa täysin tyhjentävää selostusta, sillä silloinhan runouden magiikka olisi kerralla selvitetty, loogisen järjen piiriin kuuluva tosiasia. Mutta se, mitä hän sanoo, on toisella tavalla kuvaavaa. Runon perussävy on kaipaus elämää, elämän toisenlaista käsittämistä kohtaan. Kuolleet, jotka siinä palaavat maan päälle, haluaisivat elää uudestaan, yksinkertaisesti *elää* syvemmissä, runollisessa mielessä. He haluaisivat nauttia kaikkein yksinkertaisimmista asioista, »pannuista lieden yläpuolella» — tulppaneista, siitähän, mikä on rumaa. Tavallinen suhtautuminen todellisuuteen ei riitä vaan on pyrittävä olennaisempaan, intensiivisempään elämän kokemiseen, sanalla sanoen runouteen. Tätä ei kuitenkaan tule käsittää pyrkimyksenä »runollisuuteen» siinä mielessä kuin tuo sana helposti tulkitaan — ei mihinkään kaunissanaiseen, salaperäiseen uni-elämään, jollaisessa arkipäivän ihminen helposti kuvittelee runoilijan elävän. Suuri runous on ihmisen koko kokemuspiirin tulkintaa, yhtä hyvin arkipäivän kuin unen, rakkauden ja kuoleman. Runouden objektina on meidän suhteemme kaikkeen inhimilliseen tapahtumiseen silloin kun tuo suhde on olennaisin ja voimakkein.

Runouden olemusta selvittelee myös Ranskan modernin lyriikan suuri nimi André Breton —

Runoutta tehdään vuoteessa niinkuin rakkauttakin
Sen rypistyneet lakanat ovat asioiden aamunrusko
Runoutta tehdään metsissä.

Ei sitä voi huutaa katoilta
Onhan sopimatonta jättää ovi auki
tai kutsua todistajia.

Ei rakkauden enempää kuin runoudenkaan harjoitus
sovi yhteen
sanomalehden ääneen lukemisen kanssa.

Niin runollinen kuin lihallinen syleily
niin kauan kuin se kestää
kieltää pakenemisen maailman kurjuuteen.

Näissä, ehkä joidenkin mielestä »rohkean» tuntuisissa katkelmissa kiintyy huomio samaan seikkaan kuin Stevensin runossa. Runous ei ole olemukseltaan korkealentoista, aineetonta, vaan reaalista. Sen kuvat sitoutuvat käsinkosketeltavan todellisuuden ilmiöihin, nostaen ne tätä kautta suurempaan intensiteettiin. Breton ei suinkaan samaista runoutta lihallisen rakkauden kanssa, mutta haluaa ankkuroida sen todellisuuteen. Runous saa voimansa samalla tavalla esineellisen todellisuuden ilmiöistä kuin rakkaus sukuvietistä. Juuri kytkemällä yhteen ihmisen tajunnan korkeammat kerrokset sen viettipohjaan on Breton pystynyt sanomaan runoudesta jotain hyvin olennaista.

Uudempaa runoutta on nimenomaan meillä Suomessa moitittu tavalliselle ihmiselle käsittämättömäksi. Ne, jotka tämän moitteen esittävät, vertaavat mielessään modernia lyriikkaa vanhempaan suomalaiseen mitalliseen runouteen. Sidotun ja vapaan mitan väliseen kiistaan ei tässä kannata puuttua. Kummallakin tyylillä on kirjoitettu ja tullaan kirjoittamaan hyvää runoutta. Samalla tavoin ollaan harhateillä jos lyriikalta vaaditaan täydellistä käsitteellistä selvyyttä. Lyyrillinen runous ei ole jonkun tarinan tai tapahtuman kertomista tai mietelauseiden kuvitusta. Runoudesta ei voi nauttia puhtaasti intellektin tietä. Hyvä runo, niin vanha kuin uusikin iskee tajuntaamme toisiin, syvempiin kerroksiin antaen uuden hetkellisen ja voimakkaan tunnesisällön tajunnallemme. Tässä »tunnesisällössä» on melkein aina musiikille ominaisia piirteitä. Runoilija saa aikaan sanoin samanlaisen vaikutelman kuin säveltäjä omilla keinoillaan. Tämä seikka johtaa eräässä toisessa

mielessä maallikon, onpa johtanut useita asiantuntijoitakin harhaan. Pidetään onnistuneena lyyrillisenä runona sellaista, joka ulkonaisilta, rakenteellisilta, kielellisiltä ominaisuuksiltaan on näennäisesti lähellä musiikkia. Runoudessa ei kuitenkaan musiikinomaista tunnelmaa luo n.s. kaunis kieli maalailevana tekijänä, vaan siinä käytettyjen kuvien, esitetyn asian yhtyminen tajunnan syvemmissä kerroksissa tunnelmaksi, älyllistä selvittelyä kaihtavaksi kokonaisuudeksi, joka on kieltämättä usein sukua musiikille. Sillä on oma värinsä ja sävynsä, surumielinen, iloinen tms., mutta sinänsä se on täysin yliloogillinen, sanoin selvittämätön.

Juuri tässä mielessä on moderni suuntaus tehnyt runoudelle suuria palveluksia. On luovuttu näennäismusikaalisista keinoista, sidotusta mitasta ja loppusoinnuista, jotka sinänsä eivät suinkaan ole pahasta, mutta jotka hyvin usein ovat saaneet käymään runosta sellaisen tekstin, jolla kuviensa ja syvemmän rakenteensa puolesta ei ole runouden kanssa mitään tekemistä. Modernismi pyrkii luomaan lyriikan olemukseen kuuluvan musiikin vaikutelman aivan toisenlaisin keinoin. Ottaakamme esimerkiksi eräs Viljo Kajavan pieni runo. Tässä, niinkuin monissa muissakin hänen pikkurunooissaan, hahmotellaan kuva elämästä ja ihmisen asemasta siinä keskitetysti ja vaatimattomasti. Moderni runo pyrkii ikäänkuin perspektiivilyhennyksiin, pari kolme väljästi yhteenliitettyä kuvaa panee mieltämään tunnelman, sitä ei tarvitse maalailia, ei hakemalla hakea yläsäveleitä ja varjostuksia.

Sitten tulivat madot,	sitten rantaan
pellon savea hartioissaan,	uiskenteli neito, laine,
tarpeelliset kastemadot,	ja niin oli aamu valmis.
sitten lepän alta käveli siili,	

Kajavan runossa on kuvattu kesäaamu raikkaasti ja herkästi, tekisi mieli sanoa objektiivisesti, siten, että jokainen runon lukija joutuu itse lisäämään siihen tunnelman kokemistaan kesäaamuista. Runoilija on liittänyt yhteen vain muutaman kuvan, mutta sillä tavalla, että ne sugeroivat lukijan mieleen täyden, pyöristetyn tunnelman, joka on sinänsä musikaalinen, kirkas, aineeton. Tuuli on tuskin noussut ja aamuilman kirpeä tuoksu tuntuu järvelle katselijan sieraimissa. Sitä tai muita kesäaamuun oleellisesti kuuluvia seikkoja ei ole tarvinnut runossa mainita.

Suomen moderniin runouteen voidaan kyllä kohdistaa moite, mutta aivan toiselta pohjalta kuin teknillis-ilmaisulliselta. Runous näyttää meillä muodostuneen monessa tapauksessa ikäänkuin runoilijoiden yksityisharrastukseksi ilman sanottavampaa suhdetta todellisuuden kuvaukseen. Tuntuu siltä kuin jonkinlainen persoonaton yliminä olisi kirjoittanut suuren osan nykyistä lyriikkaa. Minä-muotoista rakennetta käytetään tuskastuttavan paljon. Tuntemistapa on usein värittömän »runollinen», unenomainen. Nähdään näkyjä, puhutaan salaperäisistä asioista, tunteista, tapahtumista, joiden kohteena ei ole elämä ja sen ilmiöt sellaisina kuin ne ilmenevät kaikille, vaan runoilijan tajunnan yliherkistämät privaattitapahtumat. Nimenomaan modernistisella tekniikalla on helppoa saada tämänlaatuinen teksti näyttämään runoudelta. Jos aikaisemmin tehtiin runoja liian tavallisista asioista, jotka saatiin näennäismusikaalisin keinoin käymään aidosta lyriikasta, runoillaan nyt aivan liian yksityisistä, yleisemmässä mielessä kaikupohjaa vaille olevista asioista ja probleemeista. Persoonallinen näkemys ja kokemus muodostavat tietysti kaiken taiteen ainoan alkuperustan. Mutta käsittellessään liian henkilökohtaisia kysymyksiä, tajunnan murrettuja välähdyksiä luopuu runoilija omasta todellisesta persoonallisuudestaan ja päättyy sekavalta vaikuttavaan yliminärunouteen. Monen nuoren lyy-

riikon tuotteita silmällessä ei tekijän oma henkilöllisyys tule lainkaan esiin. Saman olisi voinut kirjoittaa joku toinen. Uudella lyriikallamme on vain harvoja persoonallisuuksia näytettävänä Kailaan, Sarkian tai Mustapään mielessä. (Rilke on tosin luonut Orfeus-sonettinsa ja Duinin Elegiansa äärimmilleen pelkistetyistä privaattikokemuksista, mutta en yleensä suosittelisi tämän sielullisen tapahtumisen rajamailla liikkuvan mestarin matkimista.)

Niin sanottu taiderrunous on kuitenkin vain osa jonkin kansan lyyrillisestä »runoudesta elämänruokana». Yhtä olennaisena omalla tavallaan pitäisin puhtaasti ajanvieterunoutta, esimerkiksi iskelmien tekstejä. On surullista todeta, että tämän alan tuotteet ovat meillä täysin arvostelun alapuolella. Kansanomainen suuntaus, jonka juuret ovat lähellä maaseutua, kansanlauluja ja talkootansseja, voi toisinaan tuottaa jotain laatuunkäypää, mutta kun siirrytään kaupunkiin maaltamuuttavan nuorison mukana on tilanne tosiaan surkea. Niin alkuperäiset tuotteet kuin käännökset ulkolaisista ovat sentimentaalisuudessaan ja kielellisen ilmaisun täydellisessä avuttomuudessa hirveätä kuultavaa tai luettavaa. Näyttää siltä, että meillä vallitsee paljon suurempi juopa taidelyriikan ja puhtaan ajanvietteen välillä kuin jossain vanhassa kulttuurimaassa, esim. Ranskassa, jossa vanha chanson- ja balladiperinne on pystynyt jatkuvasti seuraamaan ajan mukana.

Kun moderni suuntaus syntyi Keski-Euroopassa, lähenei taiderrunon kieli monessa tapauksessa huomattavasti arkipäivän tai ajanvietteen ilmaisua. Näin saavutettiin aivan uusi tehokkuus, kuvallinen tuoreus, pystyttiin puhumaan asioista, joita aikaisemmin ei pidetty lainkaan runouden piiriin kuuluvina. Meillä tilanne on kärjistetysti sanottuna se, että toisella puolen on varsinainen runoilija ilmatiivissä kammiossaan tutkistellen ilmiöitä, joilla ei ole juuri minkäänlaista yhteyttä yleisinhimilliseen kokemukseen, toisaalta iskelmäntekijä vesittäen kansallisromantiikalta perimiään vakiokäsitteitä elämästä ja rakkaudesta yhä onnahtelevammin loppusoinnuin.

Meiltä puuttuu myös kokonaan suunta, jota voisi kutsua kevyeksi taiderrunoudeksi. Tätä suuntaa edustaa Ranskassa verrattomalla tavalla Jacques Prévert, Amerikassa mm. Ogden Nash. Taidelyriikkaan suhtaudutaan meillä usein tarpeettomalla vakavuudella. Runoilijan vakio-olotila tuntuu olevan kärsivä eristyneisyys. Ei uskalleta käsitellä kevyempiä aiheita tai käyttää huumoria ja satiiria, jotka ovat kuitenkin aina olleet juuri runouden keskitetyn, tiiviin ilmaisun parhaita aseita. Niinpä olikin todella ilo lukea Tuomas Anhavan hiljattain Ylioppilaslehdessä julkaistu terävä ja maaliinsa osunut »Kantaatti yhdelle falseltille». Anhava hyökkää runossaan niitä vastaan, jotka kuvittelevat suomalaisen kulttuurin olevan kyllin kypsää tulemaan toimeen ilman minkäänlaista yhteyttä kansainvälisiin ilmiöihin.

Nimenomaan runouden harrastaja kaipaa tietoa ja kokemusta ulkolaisesta lyriikasta. Juuri kansainvälistä taustaa vasten saavat runouden suuret vuosisataiset teemat kantavuutta ja vaikutusvoimaa ja viime kädessä vain tältä pohjalta arvostellen on mahdollisuus erottaa hyvä runo huonosta. Kielitaito ei suinkaan ole mikään välttämättömyys, sillä hyvä käännos kuuluu aivan yhtä suurella oikeudella jonkun maan kansalliskirjallisuuteen kuin alkuperäisteos. Henkilön, joka perehtyy esimerkiksi T. S. Eliotin runovalikoimaan Autio Maa, on vaikea olla vakuutumatta siitä, että runoudella on osansa elämän todellisena ruokana nykyaikaiselle ihmiselle.

Kirjoittaja viittaa mm. seuraaviin runokokoelmiin ja artikkeleihin: Viljo Kajava, Ennen iltapäivää, 1956. Wallace Stevens, Selected Poems, Lontoo 1953. André Breton, Poèmes, Gallimard, Pariisi 1948. Maija Lehtonen, Jacques Prévert, »Suomalainen Suomi» 5, 1956.

Henri Broms

1920—30-luvulla oli Persian fascistisena diktaattorina nykyisen šaahin isä Riza Šah Pehlevi, joka koetti parissakymmenessä vuodessa korjata kolmen vuosisadan paikallaan seisomisen aiheuttamat vahingot. Hänen voimansa eivät kuitenkaan riittäneet Kemal Atatürkin mittaiseen mullistukseen ja kulttuuripoliittiset uudistukset jäivät Persiassa pahemmin puolitiehen kuin Turkissa. Riza Pehlevi teki länsimaisen puvun pakolliseksi maassaan ja osti tätä varten Amerikasta suuren määrän vanhentuneita, halpoja pukuja. Nykyistä Persiaa jotenkin symbolisoiva on seuraava, erään matkamiehen näky: Vanhan Persepoliin raunioiden lähettyvillä kyntää maamies malliltaan 3000 vuotta vanhalla auralla peltoaan, yllään ensimmäisen maailmansodan jälkeisen amerikkalaisen keikarin räikeä puku. Samanlaiset vastakohtat kuvastuvat myös maan henkisessä elämässä, se on joutunut sulatuskauhaan, jossa vanha on menettänyt muotonsa ja uusi alkaa vasta vähitellen saada hahmon.

Uudenaikaisen persialaisen kirjallisuuden isänä pidetään tavallisesti šaahi Nasirediniä, joka 1800-luvun puolivälissä julkaisi matkamuistelmiaan Euroopan matkoiltaan. Šaahi oli ranskankielen taitoinen ja muovasi sanottavansa länsimaisten mallien mukaan yksinkertaiseksi ja selkeäksi, vastakohtana aikaisemmin vallassa olleelle, runsaita korukuviota käyttävälle loppusoinnulliselle proosalle. Vuosisatamme alku oli kömpelöiden historiallisten romaanien ja Sherlock Holmes-tarinoiden aikaa. Jälkimmäiset olivat Persiassa ja Turkissa erinomaisessa suosiossa, yrittäpä Istanbulin sulttaani Abdülhamid tehdä Conan Doylesta salaisen poliisinsa päällikön. Uusi tulokas, länsimaaisia esikuvia jäljittelevä, keho romaani tiesi itseasiassa suurta tason laskua, kun se alkoi vallata alaa kirjallisuudessa edelleenkin kiertelevien »tuhannen ja yhden yön» tarinaversioiden kustannuksella. Persialainen romaani osoitti kuitenkin kehityskelpoisuutensa nopeammin kuin ehkä olisi saattanut odottaa.

Sadeq Hedayetillä ei ole merkitystä ainoastaan Persian nuoren romanikirjallisuuden olemisen oikeuksien lunastajana, vaan hän on samalla uuden elämänasenteen tulkki maassaan, hänen pessimisminsä kuvastaa kulttuurielämässä tapahtunutta äkillistä, väkivaltaista muutosta. Vanhemman kirjallisuuden edustajilla oli varma tieto kosmoksen rakenteesta ja ihmisen asemasta siinä. Hedayetin tuotannossa astuu Länsi-Euroopassa ruokittu epäusko Persian kirjallisuuteen. Hän on tarkkakatseinen realisti, joka uskoo vain sen minkä näkee, ei sitä, minkä mielikuvitus hänen eteensä maalaa. 700:n vuoden takainen skeptikko ja kyynikko Omar Khaijam on ainoa vanha runoilija, josta hän välittää. Mutta samalla tämä realismin juurruttaja Persian kirjallisuuteen sairastaa, paradoksaalista kyllä, useiden vuosisatamme länsimaisten kirjailijoiden tautia, todellisuusvierautta, hän ei ponnistuksista huolimatta saa elämän monimuotoisesta runsaudesta pitävää otetta.

Sadeq Hedayet syntyi v. 1903, opiskeli Pariisissa, kirjoitti siellä ensimmäiset novellinsa ja yritti siellä ensi kerran itsemurhaa. V. 1930 julkaistu, vanhoillista kirjallista makua pilkkaava, liioitellun vanhanaikaiseen tyyliin kirjoitettu älykäs ensiteos aloittaa hänen kolmisenkymmentä kirjaa käsittävän tuotantonsa, joka kuuluu laajimpiin modernin

Persian kirjallisuudessa. V. 1936 Hedayet teki toista vuotta kestäneen matkan Intiaan, maahan, jonka upporikkaat mesenaatit kautta aikojen olivat houkuttelleet persialaisia kirjailijoita ja joka persialaisille merkitsi romanttista ja eksoottista määränpäättä. Matkan tulos oli eräs Hedayetin mestariteoksista, surrealistinen romaani Šokea Pöllö, jota sekä muodon että sisällön epäsovinnaisuuden vuoksi ei voitu julkaista painettuna ennen Riza Pehlevin yksiviivaisen diktatuurin loppumista v. 1941. 40-luvulla seurasi kirjailijan elämässä lyhyt ajanjakso kommunistisen tudeh-puolueen riveissä, joka kuitenkin loppui tämän ideologian tuottamaan katkeraan pettymykseen. V. 1951 teki Hedayet Pariisissa itsemurhan.

Oltuaan eläessään kiistellyimpiä Persian kirjailijoita, tunnustetaan hänet nykyään yleisesti uuden persialaisen kirjallisuuden mestariksi. Ne, jotka hänet länsimailla tuntevat, ovat valmiit antamaan hänelle korkean aseman kansainvälisessä nykykirjallisuudessa. Hedayetia on verrattu mm. Poe'hon, Tšehoviin ja Kafkaan. Jokainen näistä rinnastuksista sopii tiettyssä määrin. Hedayet on sangen olennaisilta piirteiltään Edgar Allan Poe'n tavoin kauhuromantikko, persialaisenkin kirjailijan teosten tehoa lisäävät maagillisiin uskomuksiin perustuvat merkittävät sattumukset. Kuten tuli mainittua, suhtautui Hedayet uskontoon sangen kyynillisesti, mutta oli sensijaan kansanomaisen taikauskon ja tietouden mainio tuntija. Tšehovin tuovat mieleen hänen realististen novelliensa sankarit, elämän varjopuolella eläjät, joiden elinkelpoisuutta vähentää Vanja-enon toivottomuus, olivatpa he sitten yhteiskunnalliselta asemaltaan valtion verotoimen päälliköitä, mitättömiä kirjapainotyöläisiä tai kyttyräselkäisiä kerjäläisiä. Nämä novellit ovat samalla tarkkoja tapainkuvauksia ja antavat meille syvän käsityksen nykyisen idän ongelmista. Hedayetin romaanien ja novellien antaman lohduttoman kuvan muuntaa taiteellisesti nautittavaksi hänen loistava tyyllitaitonsa. Jos hänen teostensa sisältönä on kuoleman, sekä henkisen että ruumiillisen, kuvaaminen, merkitsee hänen runsas ja vaivattomasti muotoutuva tyyliensä noiden teosten elävää elementtiä. Se välttää aina kansallispaheen, monisanaisuuden, vaarat ja sisältää hyvän joukon omalaatuisen purevaa, »mustaa» huumoria.

Valtion oopiumiverojen tarkastaja on kohonnut asemaansa, kuten muutkin, tuttavuuksien ja syntyperänsä perusteella. Suurella sympatialla Hedayet kuvaa tätä henkisesti köyhää ihmistä. Miehen näennäinen sammuneisuus ei johdu alkoholista tai oopiumista, joita hän tosin kohtuudella nauttii, vaan kirjailija selittää sen saaneen alkunsa sopuisuudesta ja luonteen hyvydestä. Hän ei ole, kuten monet virkatoverinsa, »reipas ja röyhkeä varas», vaan selittämättömällä tavalla välinpitämätön ja irti kaikesta. Syvempää hengenelämää ei hänellä ole, Šarifin ainoa huvi on valokuva-albumi, joka sisältää kuvia elämän varrelta ja jota hän lehteilee iltapäivisin nojatuolissa talonsa ulkopuolella. Hänen elämässään oli eräänlainen väliverho laskeutunut, kun paras, häntä mielellään sietänyt ystävä oli hukkunut Kaspianmereen uintimatalla. Eräänä päivänä ystävän poika ilmoittautuu hänen kansliaansa Teheranista siirrettynä virkamiehenä. Šarif herää eloon, vie nuoren miehen asumaan taloonsa, pelaa hänen kanssaan iltaisin lautapeliä ja esittelee hänelle valokuviaan, on jopa kiinnostunut virkatehtävistäänkin. Maagillisilta näyttävien tapahtumain kautta nuorukainen hukkuu samantapaisissa olosuhteissa kuin isänsä. Tajuaamme, että Šarif vaipuu jälleen entiseen nihilismiinsä, hän toistelee mielilausestaan: »Näin täytyi tapahtua, täytyi tapahtua!»

Hedayetin henkilökuvat jäävät ehkä länsimaalaiselle perimmältään vieraiksi, käsittämättömiksi. André Gide on kuvaillut miten eläytyminen venäläiseen romaaniin tietää matkaa meille outoon maailmaan,

Sadeq Hedayet

josta palattuamme vasta vähitellen osaamme suhteuttaa ilmiöitä meille perinnäisellä tavalla. Tšehov osoittaa näytelmässään Hepsakka miten klassillinen eurooppalainen taiteilijoita suojeleva muusa ja hengetär muodostuu Venäjällä alkuperäisen irvikuvaksi. Samoin Dostojevskin Rikos ja Rangaistus tahtoo osoittaa, miten yli-ihminen on Venäjällä mahdollon. Idän kirjallisuuksissa tutustumme meistä poikkeavaan ihmisyytyppiin. Persian nykykirjallisuus on meille samaten yhtä aikaa tuttua ja outoa. Se seikka, että Hedayetin henkilöhahmoissa on paljon lainaa länsimaisilta elämänpettymyksen runoilijoilta, tuo ne meitä kyllin lähelle, jotta voimme nauttia niistä, samalla kun ne silti säilyttävät idän outouden viehätyksen.

Puhuessamme aikamme persiankielisen kirjallisuuden toisesta suuresta nimestä, runoilija Iqbalista, joudumme samantapaisen ongelman eteen kuin äsken Hedayetin yhteydessä. Joudumme jälleen karttelemaan ylisanoilta tuntuvia ilmauksia länsimaisen lukijan edessä, joka on tottunut siihen ajatukseen, ettei idästä mitään uutta tule. Paikalliset idän kriitikot ovat jo kerinneet verrata Iqbalia kaikkiin lännen suurimpiin kirjailijoihin, tavallisimmin Danteen. Tämä saattaa tuntua naiivilta, varsinkin kun tällaisia ylistyksiä lukiessa herää usein se tunne, että idän kriitikon Danten tuntemuksen laita voi olla niin ja näin. Toisaalta voi asia olla niin, että oma kuvamme idän henkisestä elämästä perustuu 50:n vuoden takaisiin käsityksiin. Muistakaamme, että Saksa oli vielä 1700- ja 1800-lukujen vaihteessa englantilaisten ja ranskalaisten mielestä ilman omaperäistä kirjallisuutta, huolimatta Schillerin ja Goethen toiminnasta. Samaten alettiin Venäjän suurta kirjallisuutta tuntea ulkomailla vasta 1800-luvun lopulla, vaikka eräät Venäjän parhaista kirjailijoista olivat kuolleet jo ennen vuosisadan puoliväliä.

Iqbalin ja Hedayetin kirjailijaluonteet poikkeavat miltei joka suhteessa toisistaan. Iqbal oli ensinnäkin pakistanilainen, siis kotoisin Englannin vallan aikaisen Intian alueelta. Persian kirjallisuus on mystillisenäkin useimmiten ollut artistista ja läpinäkyvää, kun taas Intian muhamettilaiset, joihin Iqbal kuuluu, ovat olleet totisemmin pohdiskelevia. Tämä perinne tuntuu Iqbalin tuotannossa. Hän on voimamies, joka tahtois puhalttaa henkeä ja voimaa kaikkiin Hedayetin romaanien surullisiin henkilöhahmoihin, luoda uuden idän ihmisen, joka uskoisi koraanin ilmoitukseen, itseensä ja nykyaikaiseen tekniikkaan. Iqbalin filosofia on mielenkiintoinen. Hän on mystikko tai metafysikko, joka on saanut paljon vaikutteita Nietzscheiltä ja joka filosofiassaan taistelee sitä perinnäistä käsitystä vastaan, että ihmisten tavoittaakseen Jumaluuden täytyy hukuttaa oma minuutensa. Iqbal katsoo, että mahdollisimman voimakas minuus on kaiken elämän päämaali, ja että itse Jumala edustaa vain korkeinta minuutta, astetta, joka on täysin ihmisen ulottuvilla. Islamin historian eräät profeetat ovat hänen mukaansa olleet tällaisia täydellisiä ihmisiä. Yhteiskunnan tehtävänä on antaa tilaisuus ihmisille rauhassa kehittää itseään sekä käydä Koraanin määräämää pyhää taistelua Jumalan ilmoituksen levittämiseksi. Iqbal tahtoi toteuttaa alku-islamian valtion, joka oli voimakkaasti laajentuva, yhtäaikaan kansanvaltainen ja jumalavaltainen. Hän ihaili Leninin perustamaa Neuvostoliittoa, jossa oli toteutunut demokratia, mutta piti samalla Neuvostoliiton peruuttamattomana virheenä sitä, että se ottaessaan materialismin viralliseksi maailmankatsomukseksi hylkäsi samalla jumalallisen johdatuksen. Länsimaita Iqbal halveksii vilpittömästi ja ilmoittaa niiden kulttuurillisen johtoaseman pian olevan ohi. Euroopan tieto on kuollutta, koska se on yliälyllistä, sillä ei ole enää sydämen voimaa tukeanaan. »Vain sydämen palaessa tieto tulee täydelliseksi.»

Pakistanin valtio on ottanut tämän v. 1938 kuolleen runoilijan kansalliskirjailijakseen ja lukee hänet perustajiensa joukkoon.

Iqbal on etupäässä filosofinen runoilija, puhtaasti lyyrilliset runot ovat hänen tuotannossaan harvinaisuuksia. Hänen mietiskelynsä eivät useimmiten kuitenkaan jää pelkiksi abstraktisiksi ajatuksiksi vaan ne saavat aatteen sytyttävän leiman. Pelkästään runoteknisessä mielessä tarkasteltuna seurasi Iqbal sangen varovaisesti maansa runoudessa tapahtuvaa kehitystä.

Aikamme persialainen runous ei tosin ole ottanut sellaista harppausta tuntemattomaan kuin länsimainen runous. Hieman rohkeasti yleistäen voidaan sanoa, että eurooppalainen runous on kehittynyt nykyiseen vaiheeseensa yhä suuremman etääntymisen kautta lähtöpisteestään, laulusta ja tanssista. Se on vetäytynyt yhä suuremmassa määrin kirjan kansien väliin. Keski-idässä kulkevat runoilijain tuotteet vielä useimmiten yhteisen kansan suussa, esim. Iqbalin runoja saattaa kuulla laulettavan kaduilla ja turuilla. Tästä syystä eivät rohkeimmatkaan kokeilijat ole saattaneet irroittautua säännöllisesti toistuvan rytmin ja loppusoinnun ylivallasta. Nykyinen persialainen lyriikka on tosin kokeillut menestyksellisesti esim. lauseopillisen loogisuuden rikkomisella, mutta mitat ovat silti entiset.

Uuden tienraivaajaksi ei Iqbalia voi kutsua, mutta emmehän tätä aina hyvältä kirjallisuudelta vaadikaan. Iqbal kirjoitti suuren määrän mietelyriikkaa sekä joukon filosofisia eepoksia, joissa tavoite yleensä on sangen korkealle asetettu. Hän tähtää uuden itämaisen ihmisen luomiseen ja tarkastelee nykyajan poliittisia ja kulttuurikysymyksiä oleellisesti niin sanoaksemme ikuisuuden näkökulmasta. Euroopassa nykyään kirjoitettuna tällaiset teokset tekisivät luultavasti banaalin vaikutuksen, mutta Iqbalin teoksia lukiessamme täytyy meidän myöntää, että niissä on sangen vaikuttavasti esitetty uudenlainen idän ihmistyyppi. Idän ihminen on toinen kuin eurooppalainen, sitä ei käy kieltäminen, ja Iqbal on antanut hänelle eräitä pyrkimyksiä ja ihanteita, joista vähänkin sikäläistä ihmistä tuntien voi sanoa tulevan kypsää henkistä ja aatteellista kulutustavaraa.

*Tyytymättömänä palvomaan
vain näkyväistä, alttarinne hajoitin.
Olen myrskyaalto, joka syöksee eteenpäin
ja sysää syrjään kaikki esteet.
Olemista, olemattomuuttaan
epäili järki pitkään, kunnes
rakkaus salaisuuden paljasti:
Olen olemassa!*

*Rukoilen
kirkoissa ja Kaaban temppelissä.
Brahmiinin pyhä nauha olkapäillä,
rukousnauha kädessäni valvon.*

N i e t z s c h e.

*Tahdot korvaa hyväilevää musiikkia?
Hänestä irti, sillä ukkonen
hänen kynässään on. Lännen rintaan
hän iski tikarin, ja kirkon verin
tahratuin käsin temppelinsä rakensi
Kaaban tapaan kaavaillun. On sydän
muslimin ja järki vääräuskoisen.*

Klaus Vala

Francis Bacon, yli kolmesataa vuotta sitten kuollut tieteen uudistaja, muotoili vieläkin paljon käytetyn iskulauseen: *tieto on valtaa*.

Baconin aikana ja kauan hänen jälkeensäkin tiede oli vielä pieni puro, joka juoksi hedelmäpuutarhojen halki suurta tulevaisuutta kohti. Puro kasvoi vähitellen mahtavaksi virraksi. Baconin iskulause aloitti jyrkän nousunsa yleiseen tietouteen. Yhä määräävämmiin astui luonnontieteissä puhtaan tietämisen rinnalle ylpeä pyrkimys hallita luontoa. Tiede sai seuralaisekseen tekniikan, joka kannusti sitä suurta tulevaisuutta kohti. Sairaus oli alkanut.

Atomifysiikka on se eksaktin tieteen ala, jossa sairaus on kehittynyt nopeimmin. Siitä on samalla tullut se tiede, jota kohtaan suuri yleisö tuntee suurinta mielenkiintoa. Pienet lapsetkin oppivat nykyään sangen varhaisessa vaiheessa sanan »atomi». Atomifysiikasta on tullut sananmukaisesti muotiasia: Bikinillä suoritettun atomipommin räjäytyksen jälkeen ranskalainen tehtailija Réard tuotti markkinoille bikini-uimapuvun, joka muodostui hänelle suureksi menestykseksi, erään tunnetuimmista esimerkeistä mainitakseni.

Suuren yleisön mielenkiinto on aiheuttanut sen, että kirjamarkkinoille on ilmaantunut atomifysiikan alalta runsaasti ns. kansantajuisia tieteellistä kirjallisuutta. Joku on sattuvasti luonnehtinut tämän alan tuotteita sanomalla, että ne ovat kirjoja, jotka maallikko ymmärtää säännöllisesti täysin väärin ja joita asiantuntija ei ymmärrä ensinkään. Sen sijaan on yleensä sivuutettu se puoli asiasta, joka on tavallisen lukijan ymmärrettävissä ja jolla samalla on syvempää merkitystä: *atomifyysikot itse* ja heidän asemansa nykyisessä maailmassa. Tämän puutteen on poistanut eräs äskettäin Saksassa julkaistu teos, Robert Jungkin »Heller als tausend Sonnen» (Stuttgart 1956).

Jungkin teos on suurimuotoinen reportaaši atomifysiikan ja ennen kaikkea atomifyysikkujen kohtalosta yhden sukupolven kuluessa. Hän on kerännyt materiaalia noin seitsemän vuoden ajan — haastatteleamalla henkilökohtaisesti eri maissa kaikkia huomattavia atomifyysikkoja. Tuloksena on erittäin hyvin suunniteltu, perusteellinen ja objektiivinen selostus aikamme vaikeimpiin kuuluvista probleemoista. Jungk välttää ottamasta kantaa kuvaamiinsa tapahtumiin. Hän haluaa vain välittää lukijoilleen mahdollisimman tuoreen todenperäisen kuvauksen eräästä ihmiskunnan historian kohtalokkaasta vaiheesta ja tarjota siten pohjaa keskustelulle. Perusteellisuudestaan huolimatta Jungkin kirja ei suinkaan ole pitkästyttävä. Hän elävöittää selostamiaan asioita luonteenomaisilla kaskuilla tai pikku tapauksilla, jotka välähdyksen tavoin kertovat enemmän kuin pitkät selitykset.

Kirjan sisältö on siksi laaja, että sen esittelyssä on tyydyttävä vain eräisiin pääpiirteisiin.

Ensimmäisen maailmansodan jälkeen muodostui atomifysiikka henkisen luomistyön kentäksi, jota kohtaan nerokkaat henkilöt tunsivat erityistä vetovoimaa. Se oli tiede, jossa oli mahdollisuuksia aikaansaada todella uutta. Jungkin teoksen alku on omistettu näitten »kauniiden vuosien» kuvaamiseen, ja etenkin eksaktin tieteen silloisen keskuksen

Göttingenin Georgia Augusta-yliopiston olojen selostamiseen. Tiedemiesten välinen yhteistoiminta oli tähän aikaan hyvin voimakasta ja ripeätä. Atomifyysikot muodostivat oman suuren perheensä ja elivät omassa piirissään välittämättä muusta maailmasta — eikä muu maailma välittänyt heistä. Tavallinen kansalainen suhtautui heihin kuten muihinkin tiedemiehiin: — tottakai, hyvin kunnioitettavia, mutta — luvalla sanoen — mitä hyötyä heistä oikeastaan mahtaa olla?

Vuonna 1933 tapahtui ensimmäinen yhteentörmäys politiikan kanssa. Hitler oli saanut vallan käsiinsä ja sen seurauksena »vierasrotuiset» tiedemiehet menettivät virkansa. Suuri göttingeniläinen matemaatikko David Hilbert joutui »puhdistuksen» jälkeen eräillä juhlaillallisilla istumaan kulttuuriministeri Rustin vieressä, joka varomattomasti tiedusteli Hilbertiltä: »Onko totta, herra professori, että teidän instituuttinne on kärsinyt juutalaisten poistamisesta?» Hilbert vastasi: »Kärsinytkö? Eihän se mitään ole kärsinyt, herra ministeri. Sitä ei ole enää olemassa.» Karkoitettujen tiedemiehet muuttivat aluksi Tanskaan, Englantiin ja Ranskaan, mutta vähitellen suurin osa heistä siirtyi pysyvästi Yhdysvaltoihin.

V. 1939 tehtiin atomifyysikassa eräs ratkaiseva oivallus Otto Hahnin selittäessä uraanin jakaantumisen. Jo tällöin eräät kaukonäköisimmät, mm. Leo Szilard, aavistivat, mitä oli odotettavissa, ja ryhtyivät toimenpiteisiin kehityksen pysähdyttämiseksi. Tämä pyrkimys ei kuitenkaan saanut kannatusta riittävästi ja vaara oivallettiin yleisesti vasta silloin kun oli jo liian myöhäistä. Kansainvälisen atomitutkimuksen kontrollin sijasta, johon Szilard oli pyrkinyt, tuli kansainvälinen epäluulo.

Yhdysvaltojen atomifyysikoista monet olivat nähneet kansallissosialismin nousun. Sodan syttyessä heissä heräsi pelko siitä, että Hitler saisi käyttöönsä atomiaseen. Eräiden väärinkäsitysten kautta amerikkalaiset olivat saaneet täysin erheellisen kuvan Saksan atomitutkimuksen silloisesta tilasta. Eräiden atomifyysikköjen, mm. Leo Szilardin, toimesta lähetettiin presidentti Rooseveltille vetoamus atomiaseen valmistamiseksi puolustustarkoitukseen. Allekirjoittajana oli Albert Einstein, tunnettu pasifisti. On selvää, mikä järkytys Einsteinille oli myöhemmin atomipommin käyttäminen Japania vastaan.

V. 1943 pääsivät työt käyntiin Los Alamosin tutkimuskeskuksessa. Kun 2 miljardia dollaria oli käytetty, oli ensimmäinen atomipommi valmis.

Tällöin oli kuitenkin atomitutkijoiden asema kokenut täydellisen muutoksen. Tiedemiehistä oli tullut ankaran sotilaallisen kurin ja valvonnan alaisia virkamiehiä. Heidän aikaisemmin mitä kansainvälisin vapaa tutkimustyönsä oli muuttunut luonteeltaan täysin eristyneeksi. Tämä tilanne ei suinkaan päättynyt toisen maailmansodan mukana.

Jungkin teoksen tärkein osa on sen tragiikan ja sairauden kuvaimista, joka leimaa nämä — voi sanoa — tieteen hengen vastaisissa oloissa työskentelevät tiedemiehet. Hirošiman jälkeen joukko atomifyysikoita ryhtyi aktiivisesti politikoimaan estääkseen tieteesä joutumisen varustelun välikappaleeksi. He saivatkin pienen voiton, joka jäi kuitenkin lyhytaikaiseksi. Virta oli paisunut liian voimakkaaksi.

Robert Oppenheimerin tiedemiesura on atomifyysikköjen kohta-loista samalla kertaa loistavin ja dramaattisin. Hän johti atomipommin valmistustyötä Los Alamosissa, ja sodan jälkeen hänestä tehtiin kansallissankari. Hänelle virtasi voitonmerkkejä ja arvonimiä, kuten »vuoden isä», (jonka hänelle myönsi National Baby Institution). Voi siis arvata, että herätti suurta huomiota, kun »Oppya» v. 1954 syytettiin epäamerikkalaisesta toiminnasta ja häntä vastaan aloitettiin oikeudenkäynti. Syytteen perusteluissa sanottiin mm., että Oppenheimer oli suhtautunut kielteisesti vetypommin valmistamiseen.

Jungk sanoo Oppenheimerin tapauksesta, että siinä ei ollut kysymys vain yhdestä miehestä vaan »kaikista uusista ratkaisemattomista ongelmista, jotka atomiaikakausi on tiedemiehille asettanut: heidän asemansa yhteiskunnassa, heidän vastenmielisyytensä terroria ja vastaterroria kohtaan, jota he olivat olleet mukana luomassa, ja se, että he olivat kadottaneet sen syvemmän ethoksen, josta tiede aikoinaan versoi».

Atomifyysiikan viimeaikainen sairaaloinen kehitys on aikaansaanut sen, että Baconin iskulause on nyt muutettava muotoon: *tieto on valittavasti valtaa*. Pessimistit katsovat jopa, että kulttuurin kehitys on lähellä loppuaan. Parempi on ehkä sanoa kuitenkin kuten Jungk, että oletettavasti ihmiskunta on vain kulkenut erään tien loppuun. Harhatie se on ollut sikäli, että meidän aikamme on miltei samastanut kulttuurin kehityksen teknilliseen edistymiseen.

Kalervo Sii kala

Otsikkoni lienee karkoittanut lukijakunnan tämän artikkelin osalta hyvin vähiin. Maaseutu ei ole muotia. Sillä ei ole tulevaisuutta. Se ei kiinnosta aikaansa seuraavia ihmisiä.

Mistä tämä johtuu? Mistä johtuu se, että nykypäivien yhteiskunnallisessa keskustelussa maaseutukysymykset jäävät taka-alalle, toisarvoiseen asemaan? En käy tässä pohtimaan syitä. Riittänee todeta, että nousukassuvun ja nousukasyksilön varmimpia tuntomerkkejä on vaatimattoman menneisyyden salaileminen ja nykyisistä tai mieluummin vielä tulevista oloista kerskaaminen. Pitäneekö sama paikkansa kansakuntiinkin nähden?

Yhteiskunnallisen keskustelun tulisi kohdistaa päähuomionsa olemassa oleviin ilmiöihin, jotta se vaikuttaisi hedelmöittävästi eikä jäisi lavertelun asteelle, tuulentupien rakenteluksi siitä, millaista meillä on sitten, kun meillä on niin ja niin. Jos tämä hyväksytään lähtökohdaksi, silloin on maaseudulla oikeus vaatia itselleen 'leijonanosa' niiden kiinnostuksesta, jotka yleensä kantavat huolta tämän kansan ja tämän yhteiskunnan tulevaisuudesta ja kohtalosta.

Meillä ei ole olemassa syvempää ja laajempaa yhteiskunnallista ongelmaa kuin maaseudun jatkuva autioituminen, maaltamuutto ja maastamuutto. Sadattuhannet ihmiset ovat jo joutuneet kokemaan tämän ongelman kohdallaan ja verrattomasti suurempi joukko joutuu lähivuosina ja -vuosikymmeninä kasvotusten sen kanssa. Samaan aikaan kun maaseudun liikaväestö työntyy valtavana höykynä asutuskeskuksiin, siihen kovaan ja epävarmaan sekatyömiehen osaan, mikä ammattitaidottomalle on ainoa valinta, samaan aikaan maaseutu kuihtuu ja autioituu, kokonaiset kylät ja pitäjät tyhjenevät, ja asukkaista muistuttaa vain rappeutuneen talon ovelle pantu pönnkö.

Tämä ei ole dramaattista liioittelua. Jokavuotinen väestöinventaarior osoittaa selvästi, että maaseutu luovuttaa yhä kiihtyvässä tahdissa parasta työvoimaansa asutuskeskuksiin lisäämään niissä jo ennestäänkin vallitsevaa tungosta, asuntopulaa ja sekatyövoiman liikatarjontaa.

Maaltapaon ongelma ei kuitenkaan ole yhtä kuin koko maaseutukysymyksemme. Vähintään yhtä vaikea ongelma liittyy maaseudun yleisten elinehtojen suhteelliseen heikentymiseen ja *koko elämänmuodon rappeutumiseen*, eräänlaiseen laajamittaiseen maaseudun aineelliseen ja henkiseen proletarisoitumiseen. Joka ottaa vaivakseen viivähtää pari tuntia esim. jonkin keskisuomalaisen kirkonkylän linja-autoasemalla, on varmasti valmis allekirjoittamaan seuraavan lainauksen amerikkalaisen sosiologin ja arkkitehdin Lewis Mumfordin teoksesta »Kaukunkulttuuri»:

»Tällaisen järjestelmän vallitessa on jokainen ympäristö olemukseltaan sama, samat lehdet antavat väryksensä elämälle, samat aikakausjulkaisut, samat filmit, sama radio. Maanviljelysalueet, kaivos- ja teollisuuskeskukset ovat kaikki riippuvaisia suurkaupungin markkinoista, jotka varustavat ne rahalla, ja niinmuodoin ovat suurkaupungin intresseistä riippuvaisia. Mikä ei ole suurkaupungin tyylin mukaista, on joko vanhaa, usein laiminlyötyä, väärinkäytettyä ja rappeutunutta luonnon perintöä tai sitten muistoa historiallisesta menneisyydestä, jolloin yhdyskunta vielä eli omaa, itsenäistä elämäänsä. Mutta maaseutu ja maaseutukaupungit saavat maistaa vain sitä kuorittua maitoa, joka jää jäljelle suurkaupungin separoi-

tua itselleen kaiken kerman. Maaseutukaupungille antaa leimansa nyt joko köyhyys tai ainakin niukkuus, josta puuttuu suurkaupungille ominainen huvittelu-elämä, eikä siellä myöskään ole niitä lahjoittajia, trusteja ynnä säätiöitä, jotka ylläpitävät suurkaupungin sairaaloita, kirjastoja sekä oppilaitoksia ja ovat eräänlaisina paremman elämän tunnuksina.

»Näiden maaseutukeskusten asukkaat opetetaan todellakin halveksimaan paikallista historiaansa, välttämään paikallista kieltään ja oman seutunsa murretta, ja sijalle pannaan pääkaupungin väritön sanomalehtikieli. Heidän keittotaitonsa heijastaa esikaupungin naistenlehtien opetuksia, ja mikäli heidän tanssinsa ollenkaan elävät, tungetaan ne syrjään tanssilattialta ja ne kokevat aikaisen kuoleman loppuun hangattuina joissakin pääkaupungin kabareeravintoloissa tai studioissa. Koko tämän suurkaupungihallituksen moraali on siinä, että oikeaa elämää voi elää vain suurkaupungissa tai sitten tarkoin matkimalla suurkaupungin elämää. Tällainen on kallis muoti; sen rahalliset kustannukset koituvat niiden hyväksi, joiden pääoma on sijoitettu tämän järjestelmän laitoksiin ja suo heille paikan tässä auringossa. Tätä elämäнкäsitystä tukemaan pannaan kasvatusta, sitä tähdennetään alituisella mainostamisella ja levitetään propagandan avulla: elämä merkitsee samaa kuin elämä pääkaupungissa. Näin sekä joudutetaan maaltapakoa että samanaikaisesti vahvistetaan kaupungin yliherruutta maaseudulla asujien keskuudessa. Voimme sanoa, että sama käsi kirjoittaa iskelmät ja kuuletusehdot.

»Lyhyesti: ihmisen tärkeimmäksi velvollisuudeksi tulee halveksia kotiseutuunsa työntyviä juuriaan sekä ihaillen poimia niitä paperikukkasia, joita suurkaupunki valmistaa tehdasmaisesti ja sitten myy. Vaikka suurkaupungin fyysillisen alueen säde on vain pari-, kolmekymmentä kilometriä, sen toimintasäde on paljon suurempi. Sen turmus leviää kuin homesienen itiöt tuulen mukana. Tuloksena on maailma, jonka suunnattomat moninaisuuden ja vaihtelun mahdollisuudet, joita kehitys lupasi 1800-luvulla, on uhrattu suurkaupunkimaisen yhdenmukaistamisen hyväksi. Tämä on juureton maailma, joka elää kaukana elämän lähteistä, plutokraattien maailma, jonka elinmuodot ovat jähmettyneet metalliksi; maailma, jonka kaupungit laajenevat ilman mitään syvempää tarkoitusta, eristettyinä kotiseutunsa terveestä pohjasta, liaten omaa pesänsä, kurkottaen kuuhun; enemmän paperivoittoja, enemmän elämän korvikkeita! Tämän järjestelmän vallitessa yhä enemmän valtaa keskittyy yhä harvempiin käsiin ja kosketus todellisuuteen kadotetaan yhä suuremmassa määrin.»

Mumfordin kuvailema kehitys on selvänä nähtävissä meilläkin. Vanha talonpoikaiskulttuuri väistyy askel askeleelta jäätelöbaarin ja automaattigramofonin tieltä, pikkukaupunkien vanhat porvarisuvut 'kuivuvat kokoon' nuoren polven etsiessä leipäänsä tai tuhlatessa perintöään Helsingin kivineliöissä.

En halua maalata kuvaa liian synkäksi. Maaseudulla, sen kirkonkylissä ja pikkukaupungeissa on myös yritteliäisyyttä, henkistä vireyttä, aloitekykyä ja kulttuuritahtoa — yllättävän paljon olosuhteet huomioon ottaen. Mutta ponnistuksista huolimatta — tai paremminkin ponnistajien vähälukuisuuden vuoksi — degeneraatio ylittää luovan kasvun. Tämä on lähtökohta, joka kaikkien, jotka rehellisesti haluavat perehtyä maaseutumme tämän päivän elämäkuvaan, täytyy tunnustaa. Tämä on olemassa oleva yhteiskunnallinen ongelma, *taantuvan kehityksen ongelma*. Se hyökyaalto — toivon ja työn hyökyaalto — joka on levittänyt suomalaista sivistystä rintamailta kauas pohjoiseen ja itään, on alkanut vetäytymisensä takaisin.

Mitkä ovat tämän rappeutumisen seuraukset? Ensiksikin, maaseudun väestön suhteellinen ja myöhemmin absoluuttinenkin väheneminen, joka johtaa väistämättömästi väestön ja työvoiman reproduktion pienemiseen. Syntyväisyyden alentuessa ja eliniän pidetessä väestöpyramiidi muuttuu muodoltaan yhä epäedullisemmaksi, kunnes lopulta yhä harvemmat ja harvemmat joutuvat elättämään yhä useampia ja useampia. Talouspoliittisen pitkän tähtäimen ennusteen voimme tämän perusteella kiteyttää seuraavanlaisesti. Kansa, joka rakentaa yhteiskuntaansa välittämättä tärkeimmän omaisuutensa, elinvoimaisen väestön, säilyttämisestä, on kuin koroillaaneläjä, joka kuluttaa pääomaansa elämiseen. Romahdus tulee ennenkin tai myöhemmin. Koroillaaneläjän voi pelastaa armelias kuolema, mutta kansakuntien ei edellytetä kuolevan. »Seuraava sukupolvi maksakoon laskut».

Kalervo Säkälä

Toiseksi: seurauksena maaseudun rappeutumisesta on poliittisen järjestelmämme perusteiden heikentyminen. *Maaseudun elinvoiman heikentyessä se käy yhä alttiimmaksi poliittisille sairauksille.* Tämä on asian toinen puoli. Toinen puoli liittyy niihin irtotoukoihin, jotka siirtyvät maaseudulta muutamisiin harvoin keskuksiin. Totesin edellä, että nämä joukot ovat suurimmilta osin ammattitaidottomia. Suhdanteiden ollessa hyvät he voivat saada keskuksissa tilapäistöitä, mutta ensimmäinen konjunkturiheikennys heittää heidät ensimmäisinä kadulle, työttömiksi. Tutun ympäristön tasoittavan vaikutuksen puuttuessa, huonojen asunto-olojen ja taloudellisen epävarmuuden toimiessa käyteaineena, meille syntyy uudentyypinen suurkaupunkiproletariaatti, joka muodostaa sellaisen vihan, pettymyksen ja katkeruuden reservin, että se kerran voi kumota tämän yhteiskunnan perusteet. Itse asiassa meillä on jo tällainen yhteiskuntaluokka, jota jo nyt käytetään häikäilemättömien poliittisten tarkoituksien ajamiseen.

Kolmanneksi tämä johtaa *suomalaisen kulttuurin omaleimaisuuden asteettaiseen heikentymiseen.* Suomalainen sivistysperinne, jota me yleisesti pidämme eräänä kansallisen olemassaolomme oikeutuksen voimakkaimpana tekijänä, on tällä tiellä tuomittu latteutumaan, yhdenmukaistumaan kvantitatiivisesti paljon suurempien kulttuurien kanssa ja lopulta liukenemaan tyhjiin. Luova suomalainen hengenelämä, niin tieteen kuin taiteenkin aloilla, on tähän asti ammentanut voimansa syvältä Suomen maankamarasta. Jos tämä kamara alennetaan ja nöyrytetään, myös meidän kulttuurimme lähteet ehtyvät. Minua on joskus huvittanut helsinkiläisesteetikkojen huolestunut pohdiskelu siitä, miksi meillä ei synny »sivistyneistöromania» tai »kaupunkilaisromania», joka täyttäisi edes jonkinlaiset vaatimukset. Asiasta on kai pidetty kokouksiakin. Taidetta ei kuitenkaan synny ohjelmilla ja julkilausumilla. Sitä syntyy vain lujasta kosketuksesta siihen sivistysmuotoon, jonka tulkki se on. Meidän ikioma suurkaupunkimme on henkisesti tyhjä ulkokuori, ilman perinteitä ja lämpöä. Se ei stimuloi luovaa taidetta. Sen kasvu rappeutuvan maaseudun kustannuksella merkitsee suomalaisen hengenelämän suonten kuristumista — seikka, jota ei tee lainkaan lohdullisemmaksi se, että kaikki tapahtuu amerikkalaisten elokuvamainosten ja neonvalojen loisteessa.

Maaseudun autioitumisen ensimmäinen liikkeelle paneva voima on taloudellinen puute. Mitäpä muuta pientilojen suurilukuiset lapsilaumat voisivat tehdä kuin lähteä reppu selässä kotiseudulta työhaakuun. Pientä tilaa ei voida enää jakaa — yksi jää sitä viljelemään, toisten on lähdettävä. Ei siksi, että työstä pienelläkin tilalla olisi puutetta, on vain puutetta rahasta. *Puutteellisen ammattikoulutuksen, riittämättömän pääomanmuodostuksen ja pienyritteliäisyyden tyystin tukahduttavan verotuksen rautaisessa puristuksessa maaseudun oma elinkeinoelämä polkee paikallaan tai taantuu.* Säästöt, joita maaseutu vaivalla luo, käytetään teollisen ekspansion edistämiseen kaukana sijaitsevista keskuspaikoista. Suurten rahalaitosten tukiessa voimakkaita teollisuuskonserneja ja valtion auttaessa omia suuryrityksiään maaseudun pienyrittäjä tekee pyöreitä vuorokausia ja supistaa elintasoaan — vain todetakseen, useimmissa tapauksissa, että kaikki ponnistelut valuvat hiekkaan. Näin ei asian laita muuten ole ainoastaan maaseudulla: jossakin Helsingin syrjäisellä Tehtaan- tai Pursimiehenkadulla sijaitseva pieni liike tai verstaas tarjoaa yhtäläisen kuvan taloudellisen vallan liiallisen keskittymisen surullisista seurauksista.

Maatalous tarvitsisi perusluottoja voidakseen antaa työtä ja toimeentuloa, maaseutu tarvitsisi pääomia, teknillistä ja kaupallista am-

mittaitaitoa voidakseen ottaa uinuvat voimavaransa ja metsissä mätänevät mittaamattomat raaka-ainevaransa käyttöön. Maaseutu janoaa yrittämisen mahdollisuuksia niinkuin hiekkaerämaa janoaa vettä. Ne muutamat keitaat, joita siellä on, ja ne muutamat vesitipat, joita sinne heitetään, vain paljastavat entistä selvempänä koko pölyisen, janoisen harmauden.

Kansamme on nuoren itsenäisyytensä innossa maataan rakentaessaan hyvin suuressa määrin unohtanut sen perustan, jolle se on rakentanut, ja mieluummin katsonut vanhoihin, suuriin teollisuusmaihin pyrkien kaikessa epätoivoisesti jäljittelemään niitä — hienompiaan. Meidän kansalliskirouksemme, vierasihailu, on sokaissut silmämme niiltä ilmeisiltä epäkohdilta, mitä teollisen ekspansion epätasainen ja ruuhkautunut muoto näissä maissa on tuonut mukanaan — siitäkkin huolimatta, että hallitukset esim. Englannissa ja Saksassa kiinnittävät tätä nykyä suurta huomiota maaseutuosioologiaan ja seutusuunnitteluun pelastaakseen edes sen, mikä vielä pelastettavissa on.

Suomi on kohdellut maaseutuaan huonosti. Tämä liittyy maaseudun muutoinkin raskaaseen kuormaan vielä uuden kiven, *huonommuuden tunteen*. *On vaarallista, että kansakunnan eräs osa alkaa olla alemmuuskompleksin vaivaama, itsensä hyljityksi ja syrjityksi, ala-arvoiseksi tunteva.* Ja kuitenkin näin on tällä hetkellä asian laita. Maaseutua pidetään yhteiskunnassamme eräänlaisena köyhänä sukulaisena, joka oppimattomana ja vanhanaikaisena saa tyytyä ovensuupaikkaan. Epätasaisuudet sivistysmahdollisuuksien, koulujen, kirjastojen, teattereiden jakautumisessa, lääkäreiden ja sairaaloiden puute, huonot tiet ja vaikeat yhteydet, nämä kaikki painavat maaseudun taakassa. Ei ole ihme, että monet sellaisetkin, joilla olisi edellytyksiä henkisen pääomansa avulla rikastuttaa maaseudun ja sen pikkukaupunkien elämää, lähtevät kohti suurempia keskuksia. Ei ole muodikasta elää »maalla».

Kaiken pohjalla on kysymys henkisestä murroksesta, uuden ja vanhan aikakauden yhteentörmäyksestä. Suomalainen maaseutu perinteineen ja elämänmuotoineen ei ole kyennyt mukautumaan muutokseen yhtä joustavasti kuin vajaa vuosisata sitten syntyneet kaupungit. Mukautumisprosessin tuomiin ongelmiin etsitään tälläkin hetkellä vastausta lukuisissa maaseudun kodeissa. Kun vastausta ei löydy, valitaan tie, jonka kohdalta aita on matalin: luovutaan taistelusta kotiseudun paremman tulevaisuuden puolesta ja siirrytään pois, suureen kaupunkiin tai ulkomaille. Ja niin jatkuu maaseudun taantuva kehitys, syyn ja seurauksen kurimus, jonka pohjalla häämöttää suomalaisen maaseudun kuihtuminen ja tuho.

Onko niin, että ei ole edes *yritetty* helpottaa vastauksen löytämistä tämän henkisen murroksen ongelmiin?

Kirjoittaja suosittelee Lewis Mumfordin teosta »Kaupunkikulttuuri» (suomennettu, WSOY 1949).

PIRSTOUTUNUT YHTEISKUNTA

ja ylioppilaspolitiikka

Heikki Kääriäinen

Jokaisella ihmisellä on tarve luoda itselleen entistä paremmat olosuhteet taloudellisessa mielessä. Elintason korottaminen on sekä yksityisen että puolueiden keppiratsu, johon vedotaan tämän tästä. Kansanvallan olemukseen kuuluva vapaus luo ryhmittymiä, jotka taistelevat jäsenjoukkojensa »onnellisuuden», s.o. korkeamman elintason puolesta. Yksityinen kansalainen ei hevin tunne tarvetta suuntautua ympäristöönsä siinä mielessä, että hän olisi osavastuussa sen elämästä, vaan hän ajaa omaa etuaan liittymällä omaa katsantokantaa edustavaan ryhmään. Ja mikä on seuraus? Vastuu siirtyy yksityiseltä ryhmän johtoportaalalle, joka edustaa silloin suvereenisti jäsenjoukkojen mielipidettä.

Tämän kaltainen ryhmittäminen ja siihen kutoutuneet monet muut seikat, joita ei ole aiheellista ottaa tässä yhteydessä käsiteltäviksi, ovat luoneet suomalaisessa yhteiskunnassa tilanteen, josta käytetään lukuisia eri nimityksiä. Joku näkee siinä vastuuttomuutta, toinen pelkkää intressipolitiikkaa, poliitikkojen kykenemättömyyttä jne. Sivustakatsojasta tuntuu kuitenkin usein siltä, että periaatteellisia erimielisyyksiä eri puolueiden ja intressipiirien välillä paisutellaan; *ei ole yritetty lopettaa ankarana puhaltavaa ristivetoa*. Oman ryhmäkunnan etujen ajaminen on muodostunut härkäpäisyydeksi, joka ei tingi omasta kannasta tuumaakaan. Tässä väkikartun vedossa (=taistelussa äänestäjien sieluista) on jouduttu tilanteeseen, joka uhkaavasti vähentää kansamme mahdollisuuksia jatkuvaan rakentavaan työhön.

Tässä ei ole suinkaan esitetty mitään uutta ja yllättävää tilanteen arviointia. Samat asiat on jo kymmeniä ja satoja kertoja tuotu julki juhlapuheissa ja julkisen sanan palstoilla. Syytelty on poliitikkoja ja etujärjestöjen johtohenkilöitä. On kuitenkin liian vaateliasta laskea yksistään heidän harteilleen syytä. Paremminkin voisi sanoa heidän toimineen sotien jälkeisen vastuuttoman ajattelutavan mukaisesti ja samalla myös kansan tulkkeina. Eturistiriitojen sovitteluun heidän kykynsä ja voimansa eivät riitä, eikä niitä voidakaan poistaa puolueiden ja järjestöjen väliltä. Kansanvaltaisen yhteiskunnan terve kehitys kaippaa jatkuvasti määrätynlaisia jännitystilan olemassaoloa, jotta asiaankuuluva kritiikki ja kilpailunhalu kannustaisi parempiin suorituksiin sekä yksityistä että yhteisöä.

*Liiallisen jännitystilan ja pelottavasti voimistuneiden etuvastakoh-
tien poistaminen ja yhteiskuntaelämän tervehdyttäminen täytyy johdat-
taa tyveen: yksityiseen ihmiseen ja hänen suhtautumiseensa esim. toi-
senlaisen poliittisen näkemyksen omaaviin.* Nuori ja, rohkenisiko sanoa,
hieman nousukasmainen kulttuurimme asettaa tässä suhteessa tiettyjä
esteitä. On paradoksaalista, että yhteiskuntamme nopea säätykierto ei
missään tapauksessa edistä tällaisen yhteenkuuluvuuden kehittymistä.
Puhumattakaan siitä painolastista, minkä kansamme kohtalokas jakaantuminen
neljä vuosikymmentä sitten on aiheuttanut. Kun joku ns. porvaristoon lukeutuva henkilö saattaa vielä meidän päivinämme lei-
mata punaisen ammattiyhdistyslipun alla kulkevan joukon »punikeiksi»,
ollaan varsin kaukana kansaa eheyttävästä yhteisvastuun tunteesta.

Ajattelutavan johtamiseksi rakentavaan suuntaan tarvitaan *ennakkoluulotonta ja kiihкотonta suhtautumista toisen katsomuksen omaaviin henkilöihin ja ryhmiin*. Vuosikymmenien aikana kiteytyneet tottumukset on siirrettävä syrjään ja otettava positiivinen asenne toisiin yhteiskuntaluokkiin ja niiden edustajiin. Poliittiset ristiriitaisuudet sivuuttaen on varmaan löydettävissä käytännön työmuotoja, jotka ovat luonnollisesti ehdottomana edellytyksenä. Pelkkä sanahelinä ei riitä luomaan vastuuntunnetta ja yhteenkuuluvuutta. Ainoa mahdollinen lähtökohta tällaiseen yhteistyöhön on nuoriso, jota yleensä on totuttu nimeämään »ennakkoluulottomaksi».

Akateeminen nuorisomme on aikoinaan kyntänyt huomattavan vaon kansanvalistuksen alalla. Nuo ajat ovat kuitenkin auttamattomasti takanapäin, jolloin ylioppilasnuoriso katsoi velvollisuudekseen jakaa sivistyksen murenia oppimattomalle kansalle. Ehkäpä tämä ylhäältä päin katsova asenne (»rahvas») on ylioppilaissa vielä osittain jäljellä. Nykyisessä yhteiskunnassa on kuitenkin lähdettävä tasavertaisuuden pohjalta, sillä onhan esim. juuri akateemisella nuorella polvella ja sanokaamme vaikkapa työläisnuorisolla monia yhteisiä käytännön työmuotoja sosiaalisella ja kulttuurielämän aloilla. Niiden avulla on mahdollista poistaa sitä karsinoitumisen vaaraa, jopa halua, joka nykyisin on uhkaamassa. Teollistuvassa yhteiskunnassa teollisuuden palvelukseen antautuva nuori nainen ja mies ovat pakotettuja yhä enemmän hankkimaan ammattikoulutusta ja laajentamaan sivistyspohjaansa, joten kummallekin mainitulle ryhmälle mm. opiskeluun liittyvät sosiaaliset kysymykset muodostavat yhteisen työkentän.

Maamme ylioppilasnuorisolla pitäisi olla parhaat edellytykset luottamuksellisen hengen luomiseksi suhteissa toisiin ryhmiin. Sen sosiaalinen rakenne yksistään takaa jo laajan pohjan, jolle voidaan rakentaa tämänkaltaisen ajattelutavan perusta. Ajatus ei ole suinkaan vieras ylioppilasnuorisollemme. Jo 1920-luvulla sitä ravisteltiin tässä suhteessa hereille mm. nykyisen tasavallan presidentin esiintyessä tämän ajatuskannan puoltajana hänen toimiessaan Ylioppilaslehden päätoimittajana ja huomattavana ylioppilaspoliitikkona. Sotien jälkeisenä aikana on eräissä osakunnissa jatkuvasti ollut kosketusta työläisnuorisoon sekä luonnollisesti kotimaakuntien maalaisväestöön. On keskusteltu aiheesta yhteistyö-luottamus-yhteisvastuu, mutta laajasuuntaisempaa toimintaa ei ole päässyt syntymään. Eikö tässä suhteessa kristillisillä ylioppilasjärjestöillä olisi todella suuriarvoinen työkenttä?

Nykyisestä perspektiivistä katsoen edellä hahmotellut suuntaviivat tarjoaisivat yhteiskuntaamme lujittavan ja eheyttävän tehtävän. Puhuttuna ja kirjoitettuna aihe haiskahtaa jopa vihatulta idealismilta. *Kuinka lienee käytännön laita?*

2 kpl
kuonin

MIHIN KATSAUS PYRKII?

Katsaus tahtoo puolueettomassa hengessä tutkia yksilön, kansan ja ihmiskunnan elämänkysymyksiä. Selaisena se on omistettu kaikille kansanosille. Katsaus vetoaa *ihmisiin*, ei aatteiden tai kansanluokkien edustajiin.

Katsaus ei ole syntynyt minkään taloudellisen, poliittisen tahi uskonnollisen järjestön toimesta vaan täysin yksityisestä aloitteesta. Sen kannanottoja ei siitä syystä määrää mikään mainitunlainen ulkoinen mahti—toimittajat ovat täysin riippumattomia. He kumartavat nöyrästi vain kunnianarvoisaa painovapauslakia, jonka edesmennyt valtionhoitaja Mannerheim allekirjoitti 4 päivänä tammikuuta 1919.

Jos Katsaus pyytää kirjoituksia poliittisten puolueiden tai muitten aatteellisten järjestöjen piirissä toimivilta henkilöiltä, tapahtuu se siinä uskossa, että kaikki puolueet näkevät selvästi jonkun ongelman ja pystyvät antamaan siitä asiantuntevan selvityksen. Valitettavaa vain on, etteivät aatesuunnat tunnusta totuuden jyvää toistensa kannanotoissa, vaan — niinkuin Katsauksen eräässä artikkelissa todetaan — tahallaan kääristävät vastakohtia eri ihmisryhmien välillä.

Katsaus tahtoo tulla tunnetuksi siitä, että se käsittelee suoraan ja avoimesti tämän hetken polttavia, oleellisia kysymyksiä, sekä siitä, että se ei esitä niihin mitään 'oikeaoppisia' vastauksia.

Katsauksen linja ei ole valmis, se muotoutuu ajan mukana. Lehden kehitys tulee kokonaan riippumaan siitä, kykeneekö se riittävässä määrin kohtaamaan ihmisiä.